

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน



ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยากรและส่งเสริมการเกษตร  
มหาวิทยาลัยแม่โจ้  
พ.ศ. 2564

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาศาสตร์พยากรณ์และส่งเสริมการเกษตร

สำนักบริหารและพัฒนาระบบราชการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

พ.ศ. 2564

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ชญาณิชฐ์ แสนราชา

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับการพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษา  
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุมิสรรค์ เครือคำ)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รั้งควัด)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสดาล กนกหงษ์)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ประธานอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

(รองศาสตราจารย์ ดร.นครศ รั้งควัด)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

สำนักบริหารและพัฒนาวิชาการรับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์ ดร.ญาณิน โอภาสพัฒนกิจ)

รองอธิการบดี ปฏิบัติการแทน

อธิการบดี มหาวิทยาลัยแม่โจ้

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอำเภอป่า ซาง จังหวัดลำพูน
ชื่อผู้เขียน	นางชญาณิชฐ์ แสนราชา
ชื่อปริญญา	วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริม การเกษตร
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุดิสรรค์ เครือคำ

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 2) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และ 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จำนวน 256 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์พหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 48 ปี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือนเฉลี่ย 1 คน มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 8.94 ไร่ มีรายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ย 169,612.50 บาทต่อปี มีจำนวนหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 121,420 บาท สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 4 ครั้งต่อเดือน โดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นหลัก มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร 1 ครั้งต่อปี เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 2 ปี เข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี ส่วนมากไม่ได้เคยเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ไม่ดำรงมีตำแหน่งทางสังคม และการมีส่วนร่วมในดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก (เฉลี่ย 4.07) ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมากที่สุดคือ ด้านการประเมินผล รองลงมา ได้แก่ ด้านการวางแผนและการจัดการ ด้านการผลิตและด้านการตลาด และด้านการรับผลประโยชน์ ตามลำดับ โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้แก่ รายได้รวมในครัวเรือน ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตำแหน่งทาง

## สังคม และหนี้สินในครัวเรือน

สำหรับปัญหาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ 1) ไม่มีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ 2) สมาชิกไม่มีความรู้ด้านการตลาดทำให้จำหน่ายผลผลิตได้จำนวนน้อย 3) การไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงินรายได้ และ 4) การประเมินผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง โดยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรจัดประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและวางแผนอย่างต่อเนื่องที่ละขั้นตอน และชี้แจงความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ 2) เพิ่มตลาดจำหน่ายสินค้านอกพื้นที่ ตลาดออนไลน์ หรือร่วมโครงการจำหน่ายสินค้ากับไปรษณีย์ และ 3) ควรตกลงรายละเอียดของการจัดสรรผลประโยชน์ให้ชัดเจน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม, วิสาหกิจชุมชน, สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ, การดำเนินงานของกลุ่ม



<b>Title</b>	PARTICIPATION OF MEMBER IN OPERATION OF THE COMMUNITY ENTERPRISE, PASANG DISTRICT, LAMPHUN PROVINCE
<b>Author</b>	Mrs. Chayanit Sanracha
<b>Degree</b>	Master of Science in Resources Development and Agricultural Extension
<b>Advisory Committee Chairperson</b>	Assistant Professor Dr. Phutthisun Kruekum

### ABSTRACT

This study was conducted to investigate: 1) socioeconomic attributes of member of the community enterprise group in Pasang district, Lamphun Province; 2) operational participation of the community enterprise group members; 3) factors effecting the operational participation of the community enterprise group members; and 4) problems encountered and suggestions of the community enterprise group members. The sample group consisted of 256 members of the community enterprise group. Data were collected by using a set of questionnaires and analyzed by using descriptive statistics and multiple regression analysis.

Results of the study revealed that most of the respondents were male, 48 years old on average, secondary school/vocational certificate graduates, and married. They had 3 household member and 2 of them were household workforce on average. Besides, they had one dependent on average. The respondents had 8.94 rai of household land holding on average. They had annual household income for 169,162.50 baht but they had a household debt for 121,420 bath on average. The respondents perceived information about the community enterprise for 4 time for month on average and mainly through the agricultural extension worker. They contacted the agricultural extension worker once year. The respondents had been members of the community enterprise for two years and they attended the community enterprise meeting once year on average. Most of the respondents had never joined the educational trip on community enterprise and they did not have

any social position. However, it was found that they had a high level of the participation in operation of the community enterprise (= 4.07). In this respect, assessment was found to have the highest average mean score and followed by planning and management, production and marketing, and benefit sharing, respectively. In addition, the following factors had an effect on the operational participation of the respondents with a statistical significance level; household income, time span of being the community enterprise member, social position and household debt.

The following were problems encountered; 1) there was no systematic planning and management; 2) member did not have knowledge about marketing having an effect on a small sale volume; 3) compensation was not in the form of income; and 4) results of the assessment were not as expected. For suggestion, the following should be done; 1) holding a monthly meeting to monitor operational outcomes for continual planning; 2) adding markets outside the area, online marketing and joining the Thai post on product selling; and 3) clear agreement on benefit allocation.

Keywords : participation, community enterprise, community enterprise member, operation of the group

## กิตติกรรมประกาศ

ในการทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.พวุฒิสรรค์ เครือคำ ซึ่งได้รับเป็นประธานกรรมการที่ปรึกษา ได้ให้คำปรึกษาในการวางแผนการดำเนินงานวิจัย ให้คำแนะนำตรวจสอบแก้ไขและช่วยเหลือในเรื่องของการทำงานวิจัยของผู้วิจัยตลอดมา อีกทั้งยังขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.นครเรศ รังควัต อาจารย์ประจำภาควิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กังสตาล กนกหงษ์ กรรมการที่ปรึกษา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไขงานวิจัยฉบับนี้ของผู้วิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน นำโดยนางจำเนียร แสนราชา เกษตรจังหวัดลำพูน ผู้บังคับบัญชาโดยตรงของผู้วิจัย ที่ให้ความอนุเคราะห์ข้อมูลวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดลำพูน และท่านเป็นผู้ผลักดันและอนุญาตให้ผู้วิจัยเข้ามาศึกษาต่อในสาขาวิชาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร และเล็งเห็นว่าการศึกษานี้ในระดับมหาบัณฑิตเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตข้าราชการของผู้วิจัย ทั้งยังอนุญาตให้ใช้เวลาบางส่วนเพื่อทำงานวิจัย รวมถึงขอบคุณเพื่อนร่วมงานและบุคคลอันเป็นที่รักของผู้วิจัยที่คอยสนับสนุนการทำวิจัยด้วยดีตลอดมา ขอขอบพระคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอป่าซาง ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ ขอขอบพระคุณอาสาสมัครเกษตรประจำหมู่บ้าน (อกม.) ที่ดำเนินการช่วยเหลือผู้วิจัยในการเก็บข้อมูล และที่สำคัญยิ่ง ขอขอบพระคุณเกษตรกรที่ให้ความอนุเคราะห์ช่วยเหลือผู้วิจัยในการให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม และเก็บรวบรวมแบบสอบถาม

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณครอบครัว บิดา มารดา และญาติพี่น้องของผู้วิจัย ที่สนับสนุนการศึกษาของผู้วิจัย ทั้งกำลังใจ กำลังทรัพย์ คำชี้แนะและคอยสนับสนุนทุกการตัดสินใจของผู้วิจัย สุดท้ายผู้วิจัยอยากขอบคุณตนเองที่อดทนและพยายามตั้งใจทำงานและเรียนไปพร้อมกัน นอกจากนี้ยังมีบุคคลอีกมากมายที่มีได้เอื้อนาม ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

ชฎานิชฎ์ แสนราชา

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ .....	1
ปัญหาทางวิจัย.....	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
ขอบเขตของงานวิจัย.....	4
นิยามศัพท์.....	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	6
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร.....	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน .....	15
แนวคิดการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม.....	22
พื้นที่ศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.....	24
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง .....	35
ภาคสรุป .....	38

กรอบแนวคิด .....	39
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	40
สถานที่ดำเนินการวิจัย.....	40
ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง .....	40
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย .....	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล .....	44
การทดสอบเครื่องมือ.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล .....	45
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์ .....	46
ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน .....	47
ตอนที่ 2 ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.....	58
ตอนที่ 3 ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน .....	68
ตอนที่ 4 ข้อมูลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน....	74
บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ .....	75
สรุปผลการวิจัย.....	75
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย .....	79
บรรณานุกรม.....	81
ภาคผนวก.....	85
ประวัติผู้วิจัย.....	93

## สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและครัวเรือนอำเภอป่าซาง .....	26
ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรรายตำบล ปี 2561 .....	27
ตารางที่ 3 พื้นที่/สภาพการถือครอง .....	28
ตารางที่ 4 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของอำเภอป่าซาง ตั้งแต่ปี 2556-2559 (หน่วยวัด มม.) .....	29
ตารางที่ 5 ข้อมูลรายได้ของประชากรในอำเภอป่าซางปี 2559 .....	32
ตารางที่ 6 ข้อมูลด้านสถาบันเกษตรกรกลุ่มองค์กรรายตำบล ปี 2561 .....	33
ตารางที่ 7 จำนวนสมาชิกและกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัด ลำพูน ในปี 2562 จำนวน 8 ตำบล .....	42
ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามเพศ .....	47
ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามอายุ .....	48
ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษา .....	48
ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามสถานภาพ .....	49
ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน .....	49
ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนแรงงานในครัวเรือน .....	50
ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนผู้อยู่ในอุปการะใน ครัวเรือน .....	51
ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามพื้นที่ถือครองในครัวเรือน .....	51
ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามรายได้รวมในครัวเรือน	52
ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนหนี้สินในครัวเรือน .....	53

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน .....	53
ตารางที่ 19 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามประเภทของการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน.....	54
ตารางที่ 20 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร .....	55
ตารางที่ 21 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....	56
ตารางที่ 22 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน .....	56
ตารางที่ 23 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ .....	57
ตารางที่ 24 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามตำแหน่งทางสังคม .....	58
ตารางที่ 25 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน .....	59
ตารางที่ 26 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน.....	61
ตารางที่ 27 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการผลิตและการตลาด.....	63
ตารางที่ 28 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านผลประโยชน์.....	65
ตารางที่ 29 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการประเมินผล .....	67
ตารางที่ 30 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.....	68
ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์.....	72

ตารางที่ 32 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่ม  
 วิสาหกิจชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง  
 จังหวัดลำพูน ..... 73



## สารบัญรูปภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของอำเภอป่าซาง.....	29
ภาพที่ 2 การใช้ที่ดินของอำเภอป่าซาง.....	30
ภาพที่ 3 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน.....	34
ภาพที่ 4 กรอบแนวคิด.....	39



## บทที่ 1

### บทนำ

ประชากรในชนบทส่วนใหญ่ของประเทศไทยยึดอาชีพหลักคือการทำเกษตร ซึ่งมักทำแบบยังชีพ ที่มีความสอดคล้องกับประเพณี วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความเป็นอยู่ของคนไทย โดยอาศัยความรู้ ความสามารถ ตลอดจนภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จนปัจจุบันการพัฒนาการเกษตรจากเดิมที่เป็นแบบยังชีพ พึ่งพาตนเองได้ภายในชุมชนมาเป็นการเกษตรแบบอุตสาหกรรมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อการจำหน่ายมากขึ้น ทำให้ต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตและปัจจัยการดำรงชีพจากภายนอกชุมชนมากขึ้นตามไปด้วย ทำให้รายจ่ายมากกว่ารายได้ที่ได้ จนเกิดภาวะหนี้สิน และปัญหาอื่นอีกมากมาย ส่งผลกระทบต่อวิถีชุมชนจนไม่สามารถพึ่งตนเองได้ ประกอบกับปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันและมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ดังนั้นชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้และพัฒนาตัวเองให้เข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ (สัจจา บรรจงศิริ, 2554)

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ประเทศไทยได้เผชิญกับวิกฤติเศรษฐกิจหลายครั้ง ทำให้รัฐบาลแต่ละสมัยต่างก็มีแนวความคิดที่จะหาวิธีทำให้ประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์ของประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้น ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลก รัฐบาลไทยที่ผ่าน ๆ มาจึงกำหนดกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ โดยมองภาพของเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ และมีเป้าหมายที่จะรักษาไว้ซึ่งการเติบโตของเศรษฐกิจอย่างมีคุณภาพและเสถียรภาพ เน้นความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก และการสร้างความเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศกับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้เท่าทัน ภายในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี ด้วยความเชื่อมั่นว่าสังคมไทยยังมีศักยภาพ และสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ รัฐบาลจึงหาทางที่จะสร้างรายได้ให้กับประชาชนและประเทศชาติ ทั้งนี้ต้องหาทางเปลี่ยนมุมมองในชุมชนให้เห็นว่าสิ่งที่ตนมีอยู่นั้น คือทรัพย์สินที่มีราคา สามารถเพิ่มรายได้ หากรู้จักจัดการกับทรัพย์สินนั้นอย่างชาญฉลาด (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556)

แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นแนวทางหนึ่งที่รัฐบาลจะนำมาช่วยแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนและเป็นแนวทางที่สร้างเศรษฐกิจ สังคม และชุมชนให้มีความยั่งยืน เพราะเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนรู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่น ทำให้พวกเขาสามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวได้อย่างมั่นคง เสรี พงศ์พิศ (2548:40) ซึ่งในพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีเจตนารมณ์เพื่อให้มีการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างรายได้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพัฒนาความสามารถในการจัดการ และการพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชน มีผลให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ และพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง พร้อมสำหรับการ

แข่งขันทางการค้าในอนาคต ไม่ว่าจะในระดับใด รวมถึงการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนไปสู่การเป็นผู้ประกอบการ  
กิจการในระดับสูงขึ้นไป (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) ซึ่ง  
สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 ที่  
มีจุดมุ่งหมายในการแก้ปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตของคนส่วนใหญ่ในประเทศ  
เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทย ภายใต้แนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง  
เน้นการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม ให้เป็นรากฐานการพัฒนาที่สำคัญของประเทศ โดย  
ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงของเศรษฐกิจชุมชน ด้วยการบูรณาการกระบวนการผลิตบน  
ฐานศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนอย่างสมดุล เน้นการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างพอเพียง  
ภายในชุมชน รวมทั้งพัฒนาระบบการประมวลวิสาหกิจชุมชนควบคู่ไปกับการสร้างผู้ประกอบการใหม่  
ด้วยการพัฒนาความรู้ด้านการจัดการ การตลาด องค์ความรู้เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่มีเฉพาะถิ่น  
พัฒนามาตรฐานสินค้า การสร้างตราสินค้า การจัดการเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา และการพัฒนาทักษะ  
ในการประกอบอาชีพของกลุ่มต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความหลากหลายของชุมชน เพื่อลดความเสี่ยง  
ทางเศรษฐกิจ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ในเรื่องของการ  
พัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชนและวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยาย  
ฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้น เป็นการสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจ  
สำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม โดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคม ผู้ประกอบการ  
เพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้และขายเป็น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ  
สังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ม.ป.ป.)

## ปัญหางานวิจัย

จากที่ผ่านมา วิสาหกิจชุมชน ถือเป็นองค์กรภาคประชาชนที่ไม่มีรูปแบบ ไม่ได้เป็นนิติบุคคล ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่เป็นที่ยอมรับของภาครัฐและเอกชน บางครั้งได้รับการสนับสนุนจาก ภาครัฐแต่ไม่มีกฎหมายรองรับ หรือไม่ตรงตามความต้องการของภาครัฐที่แท้จริง จึงเป็นการสนับสนุน ที่ไม่มีระบบและไม่เป็นเอกภาพ ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (การจัดการการตลาดวิสาหกิจชุมชน, 2552) ในพื้นที่ของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีการจัดตั้งกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนขึ้นมาหลายกลุ่ม ซึ่งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเหล่านั้นยังพบปัญหาในการสร้างรายได้ให้กับ ชุมชน โดยสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเป็นชาวบ้านภายในพื้นที่ที่มีความต้องการสร้างรายได้และลด รายจ่าย มีส่วนร่วมในชุมชน และในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนพบว่า มีข้อมูลการยกเลิกเพิกถอน ทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจากปี พ.ศ. 2561 จำนวน 17 กลุ่ม (ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2560) เพิ่มขึ้น เป็น 52 กลุ่ม ในปี พ.ศ. 2561 (ณ วันที่ 30 สิงหาคม 2562) จะเห็นได้ว่า การยกเลิกเพิกถอนทะเบียน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น จากปี พ.ศ. 2560 – 2561 เป็นจำนวน 35 กลุ่ม ซึ่งอาจจะเกิดจากหลาย สาเหตุ ทำให้ความเข้มแข็งภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลดลง (สำนักงานเกษตรอำเภอป่าซาง จังหวัด ลำพูน, 2562)

ทั้งยังพบว่า การดำเนินงานแบบกลุ่มนั้นประสบปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจใน การจัดการบริหารงาน ทำให้การทำงานแบบกลุ่มมีความบกพร่อง อีกทั้งยังขาดความสามัคคีในกลุ่ม จึงเกิดปัญหาการบริหารงานอย่างไม่เป็นระบบ ทำให้ศักยภาพในการดำเนินงานกลุ่มลดน้อยลง

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ประเด็นหลักใน การศึกษา คือ การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มในการพัฒนาเพื่อที่จะส่งผลในการดำเนินงานภายในกลุ่ม วิสาหกิจชุมชน ซึ่งผู้วิจัยมีคำถามการวิจัย ดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอ ป่าซาง จังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร
2. การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อยู่ในระดับใด
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่า ซาง จังหวัดลำพูน มีอะไรบ้าง
4. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนมีอะไรบ้าง

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
4. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

### ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
2. ทราบถึงปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เพื่อนำข้อมูลไปวางแผนพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมพัฒนาชุมชน กรมส่งเสริมการเกษตร ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จะนำข้อมูลไปใช้ในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในการยกระดับมาตรฐานการจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในอำเภอป่าซาง และเพื่อสนับสนุนส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

### ขอบเขตของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษา การมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ขอบเขตการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีขอบเขตการวิจัย ตามประเด็นดังนี้

### ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิตและการตลาด ด้านผลประโยชน์และด้านการประเมินผล

### ขอบเขตด้านประชากร

การวิจัยครั้งนี้ มีขอบเขตด้านประชากร โดยศึกษาสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จำนวน 176 กลุ่ม จำนวนสมาชิก 2,958 คน

### ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนของอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

### นิยามศัพท์

**สมาชิก** หมายถึง เกษตรกรที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

**วิสาหกิจชุมชน** ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 หมายความว่า กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะ เป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน

**การดำเนินงาน** หมายถึง กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ดำเนินงานไปตามวัตถุประสงค์ของงาน มีการปฏิบัติงานร่วมกันเป็นกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มมีโอกาสวางแผนและคิดร่วมกัน เพื่อให้งานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน การมีส่วนร่วมด้านการผลิตและการตลาด การมีส่วนร่วมด้านผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล

## บทที่ 2

### แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า แนวคิดทฤษฎี เอกสารและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร
3. แนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินงาน
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
5. แนวคิดการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม
6. พื้นที่ศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

#### แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เริ่มปรากฏขึ้นครั้งแรกในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) และนับจากนั้นเป็นต้นมา รัฐก็ได้ใช้แนวทางการมีส่วนร่วมสำหรับเป็นเครื่องมือในการดำเนินโครงการมาตลอด การมีส่วนร่วมเป็นคำที่นิยมใช้กันมาในปัจจุบัน ทั้งในวงวิชาการและวงข้าราชการ เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ และขจัดปัญหาความยากจนในชนบท ลดช่องว่างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองระหว่างประชาชนกลุ่มต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนหรือชุมชน นับเป็นยุทธวิธีที่สำคัญยิ่งต่อความสำเร็จต่อการพัฒนาคนและส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม

**ความหมายของการมีส่วนร่วม** การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยต้องให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาเกษตรแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาล ที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาคการเกษตรให้ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2546 โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วน

ร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจ รวมถึงการตรวจสอบในทุกระดับ การมีส่วนร่วมเริ่มเป็นที่รับรู้ของสังคมไทย เน้นไปในเรื่องสิทธิของพลเมืองทั้งในฐานะปัจเจก และในฐานะหน่วยทางสังคมกับการเคลื่อนไหวและปฏิบัติการ

ดังนั้น ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันไปแล้วแต่วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และลักษณะงานที่เกี่ยวข้อง บางครั้งขึ้นกับผู้ที่ทำให้ความหมายว่าจะมีการปรับใช้การมีส่วนร่วมไปสู่สาขาวิชาใด การอธิบายความหมายที่จะกล่าวจะเน้นอธิบายประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและวิจัยในครั้งนี้ โดยมีแนวทางพอสรุปได้ดังนี้

การมีส่วนร่วม (participation) คือ การสร้างโอกาสให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสมาชิกในสังคมที่กว้างกว่าสามารถเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือ และเข้ามามีอิทธิพลต่อกระบวนการ การดำเนินกิจกรรมในการพัฒนา รวมทั้งมีส่วนร่วมได้รับประโยชน์จากผลของการพัฒนาอย่างเท่าเทียมกันอยู่ต่อไปได้

การมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนา ได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนา ด้วยความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน เพื่อทำงานหรือโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จ รับผลประโยชน์ร่วมกัน

การมีส่วนร่วมของชุมชนจะต้องมีโดยตลอด ตั้งแต่การวางแผนโครงการ การเสียสละกำลังแรงงาน วัสดุ กำลังเงินหรือทรัพยากรใด ๆ ที่มีอยู่ในชุมชน

การมีส่วนร่วม (participation) เป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันในเรื่องของความต้องการทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมียากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการนั้น ๆ ความเห็นพ้องต้องกันนั้น จะต้องมียากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อการนั้น ๆ เหตุผลเบื้องต้นของการที่คนเราสามารถรวมกันได้ควรจะต้องมีความตระหนักว่าปฏิบัติการทั้งหมดหรือการกระทำที่โดยทำในนามกลุ่มนั้น กระทำผ่านองค์กร (organization) ดังนั้นองค์กรจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่ต้องการได้

การมีส่วนร่วมในกิจกรรม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมใน การคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และการที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แล้วจำเป็นที่จะต้องยอมรับปรัชญาที่ว่า มนุษย์ทุกคนต่างปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการชี้แนะที่ถูกต้อง

สรุปความหมายของการมีส่วนร่วม คือ การที่ผู้ได้รับผลประโยชน์หรือมีส่วนได้เสียในการพัฒนา ได้ใช้ความพยายามร่วมกันในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการพัฒนาด้วยความรู้สึกผูกพันในการเป็นเจ้าของ (ownership) หรือหุ้นส่วน เพื่อทำงานหรือโครงสร้างงานนั้นบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ที่ทุกฝ่ายจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากความหมายข้างต้นแล้ว ยังได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้อีกหนึ่งหนึ่งในรูปของ สมการว่า

การมีส่วนร่วม	=	ความร่วมมือร่วมใจ	+	การประสานงาน	+	ความรับผิดชอบ
Participation	=	cooperation	+	coordination	+	responsibility

โดยให้ความหมายของความร่วมมือร่วมใจ (cooperation) หมายถึง ความตั้งใจของบุคคลที่จะมาทำงานร่วมกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของกลุ่ม

การประสานงาน (coordination) หมายถึง ห่วงเวลา ลำดับเหตุการณ์ที่มีประสิทธิภาพในการกระทำกิจกรรมหรืองาน

ความรับผิดชอบ (responsibility) หมายถึง ความรู้สึกผูกพันในการกระทำและในการทำให้เชื่อถือไว้วางใจ

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนมีเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมอย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนสามารถที่จะมีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ดังนั้น จากความหมายของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า

1. การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนเอง โดยมีส่วนร่วมในด้านของความคิด การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมคิดแก้ปัญหา การดำเนินการกิจกรรมชุมชน และการวางแผนจนนำไปสู่ผลของการปฏิบัติ

2. บุคคลหรือกลุ่มคนต้องมีความคิดเห็นในทิศทางเดียวกัน โดยเข้าร่วมรับผิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมด้วยความเต็มใจและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ

3. การมีส่วนร่วมจะต้องขึ้นอยู่กับความเต็มใจที่จะเข้าร่วม โดยต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการ

4. ลักษณะการกระทำจะทำผ่านกลุ่มองค์กร เพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ มีเป้าหมายที่จะมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและครอบครัวที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ ในชนบท ให้มีความเป็นอยู่ที่ดี และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างถาวร

Rousseau (1977 อ้างใน ศุภวรรณ เชื้อเมืองพาน, 2557: 9) ได้เขียนสาระสำคัญของทฤษฎีการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยไว้ดังนี้

ประการที่ 1 การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนฐานของเสรีภาพในการตัดสินใจว่าจะเลือกในการมีส่วนร่วมหรือไม่ ที่สำคัญจะต้องไม่มีใครเป็นนายใคร หรือเป็นนายแห่งชีวิตใคร

ประการที่ 2 กระบวนการมีส่วนร่วมนั้น จะต้องอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และความสามารถที่พึ่งพาตนเอง ซึ่งจะทำให้เกิดการตระหนักรู้ในความสำเร็จของการมีส่วนร่วมของตนเอง

สำหรับทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางจิตวิทยา รุสโซ ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า “การเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทำให้เกิดขึ้นได้โดยการสร้างสถานการณ์ให้เกิดการมีส่วนร่วมในกลุ่มบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพ” เทคนิคในการก่อให้เกิดการมีส่วนร่วม เช่น การกระตุ้นให้เกิดแรงจูงใจหรือการให้แรงเสริม จึงสรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมทางจิตวิทยาประกอบด้วย การตัดสินใจ การเกิดความรู้สึกผูกพันต่อกิจกรรมหรือเรื่องนั้น ๆ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมขององค์กร มาจากแนวคิดพื้นฐานของวิธีการพัฒนาชุมชน คือ การช่วยให้ประชาชนช่วยตนเองได้ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนจะเป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละคนเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อตนเอง ต่อที่อยู่อาศัย ต่ออาชีพ ต่อกลุ่มและต่อสังคม ทำให้มีโอกาสเรียนรู้จากกิจกรรมที่ปฏิบัติโดยใช้หลักการให้ชุมชนพึ่งตนเอง และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทุกขั้นตอน เป็นการเพิ่มความสามารถและความชำนาญได้มากยิ่งขึ้น และการที่ชุมชนจะมีส่วนร่วมในการพัฒนานั้นเป็นผลมาจากการเห็นพ้องต้องกันนั้นจะต้องมีมากพอจนเกิดการริเริ่มโครงการเพื่อปฏิบัติ กล่าวคือ จะต้องเป็นความเห็นพ้องต้องกันของคนส่วนใหญ่ ที่จะเข้าร่วมปฏิบัติการนั้น ๆ

หลักการและแนวทางพัฒนาที่ให้เกิดการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ยึดหลักความต้องการและปัญหาของประชาชน เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรม ถ้าหากกิจกรรมที่จะนำไปให้ประชาชนเป็นเรื่องใหม่ต้องใช้เวลาในการกระตุ้นเร่งเร้าความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจ จนประชาชนยอมรับความจำเป็นและประโยชน์ในการจัดทำกิจกรรมนั้น

2. กิจกรรมต้องดำเนินในลักษณะกลุ่มเพื่อสร้างกลุ่มในการรับผิดชอบร่วมกันเพื่อสร้างความสัมพันธ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ปลูกฝังทัศนคติและพฤติกรรมที่เห็นแก่ส่วนรวมทำงานเสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว

3. แนวทางในการพัฒนากิจกรรมในชุมชน ต้องคำนึงถึงขีดความสามารถของประชาชนที่ดำเนินการต่อไปโดยไม่ต้องพึ่งพาทภายนอก เฉพาะในระยะเริ่มแรกต้องไม่ทุ่มเทในลักษณะการให้เปล่าโดยสิ้นเชิง ต้องทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกการเป็นเจ้าของกิจกรรมและต้องสามารถทำเองต่อไปได้ เมื่อการช่วยเหลือจากภายนอกสิ้นสุดลง การช่วยเหลือตนเองและการพึ่งพาตนเองเป็นหลักสำคัญที่ต้องเริ่มตั้งแต่นั้น

4. กิจกรรมพัฒนาที่นำเข้าไปในชุมชนต้องสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม ความพร้อมรับของชุมชน ซึ่งหมายรวมถึงการใช้ทรัพยากรในชุมชนจะต้องสอดคล้องกับขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรม

5. การเริ่มต้นกิจกรรมต้องอาศัยผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านเคารพนับถือ ผู้นำทางศาสนา ผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้งหรือการแต่งตั้งจากราชการเพื่อเป็นผู้บุกเบิกและชักนำชาวบ้านต่อไป ผู้นำชุมชนโดยทั่วไปจะสามารถปรับทัศนคติและการยอมรับสิ่งใหม่ ๆ ได้เร็วกว่าและได้รับการยอมรับมากกว่าประชาชนทั่วไป

6. ขั้นตอนการดำเนินงานต่าง ๆ ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นต้น กล่าวคือ การร่วมค้นหาข้อมูล ร่วมหาสาเหตุของปัญหา ร่วมปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหา ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมการปฏิบัติงาน ร่วมการติดตามผลงาน จนถึงขั้นร่วมบำรุงรักษาในระยะยาวต่อไป

จากแนวคิดและหลักการมีส่วนร่วมของชุมชนในโครงการพัฒนาถือได้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นรากฐานที่สำคัญในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การดำเนินงานของกลุ่มต่าง ๆ ในการดำเนินกิจกรรมกิจการของกลุ่ม การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกของกลุ่มหรือชุมชนได้ดำเนินการตามแนวทางโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในอันที่จะนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้

### รูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วม

ได้มีนักวิชาการเสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วม ซึ่งมีหลายลักษณะ ดังนี้

ถวิลวดี บุรีกุล (2552) ได้กำหนดกระบวนการการมีส่วนร่วมที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้จนครบวงจร ซึ่งสามารถจัดแบ่งขั้นตอนง่าย ๆ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 มีส่วนร่วมในการวางแผน ประกอบด้วย การรับรู้ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับการวางแผน และร่วมวางแผนกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 2 มีส่วนร่วมในการปฏิบัติ/ดำเนินการ ประกอบด้วย การเกี่ยวข้องกับการดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ และการตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 มีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์ เป็นการมีส่วนร่วมในการจัดสรรประโยชน์หรือผลของกิจกรรม หรือผลของการตัดสินใจที่เกิดขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ซึ่งเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะประเมินผลของโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ และพิจารณาวิธีการที่จะดำเนินการต่อเนื่องต่อไป ประชาชนจะเข้ามาเกี่ยวข้องกับการคิดเกณฑ์ในการประเมินโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ด้วย ซึ่งผลของกระบวนการประเมินนี้ จะกลายเป็นปัจจัยนำเข้าไปในกระบวนการมีส่วนร่วมขั้นที่ 1 ซึ่งเป็นขั้นตอนของการวางแผนต่อไป

Cohen and Uphoff (1968 อ้างถึงใน พรทิพย์ อนุตรพงศ์ และ ลำพอง บุญยี่น, 2544: 7) ได้ แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบไปด้วย 3 ชั้น ได้แก่ ริเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจปฏิบัติการ
2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบไปด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ
3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งนับเป็นการควบคุม และตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

#### ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ชูเกียรติ ภัยลี (2536 อ้างใน วัลยา โพนสุวรรณ, 2549: 33) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 3 ปัจจัย คือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ
2. ปัจจัยทางสังคม และเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การศึกษา
3. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

สมพร พวงประทุม (2543: 26) กล่าวถึง Kaufman ว่าได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า อายุ เพศ การศึกษา ขนาดของครอบครัว อาชีพ รายได้และระยะเวลา อาศัยอยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และได้กล่าวถึง Bernard (1958) ว่าได้ทำการศึกษาปัจจัยทางวัฒนธรรมของประชาชนที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคลต่าง ๆ เช่น อายุ เพศ สถานภาพทางสังคม อาชีพ การศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และปัจจัยอื่น ๆ เช่น การอาศัยอยู่ในเมืองกับนอกเมือง จำนวนสมาชิกในครอบครัว และลักษณะครอบครัว ค่านิยม และทัศนคติ และได้กล่าวถึง (Cohen and Uphoff, 1980) ว่าปัจจัยที่มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม จะประกอบด้วย

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพในครอบครัว ระดับการศึกษา
2. สถานภาพทางสังคม เช่น ชนชั้นทางสังคม วรรณะ ศาสนา และแหล่งกำเนิด
3. อาชีพ รายได้ และทรัพย์สิน
4. ระยะเวลาที่อยู่ในท้องถิ่น และระยะเวลาที่อยู่ในโครงการ
5. พื้นที่ดินถือครอง และสถานภาพการทำงาน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550: 183) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคล และสิ่งศักดิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์ วิหาร
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะกระทำ เช่น ผู้ใหญ่ออกปากขอแรงผู้น้อยก็ช่วย
3. อำนาจบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น การบีบบังคับให้ทำงาน

และยังได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมว่าจะต้องประกอบไปด้วยปัจจัยต่าง ๆ อย่างน้อย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนจะต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วม
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

และ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550: 196) ยังกล่าวถึงความสำเร็จของการมีส่วนร่วมว่า ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้ คือ

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมและร่วมให้เหมาะสมกับสถานการณ์
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทอง ค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปจนผลตอบแทนที่เขาประเมินว่าจะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องกับผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางสังคมหากจะมีส่วนร่วม

### แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร

แนวคิดและทฤษฎีองค์กร มีผู้ศึกษาและให้นิยามขององค์กรไว้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น “องค์กร คือ การรวมตัวของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้” (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2558) หรือ “สิ่งที่มีอยู่ในสังคม มีการจัดตั้งขึ้นมาอย่างมีเป้าหมาย มีการออกแบบระบบโครงสร้างและระบบกิจกรรมที่มีการประสานงานกัน และมีการเชื่อมโยงสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมภายนอก”

ทฤษฎีองค์กร “เป็นหลักการศึกษาดังโครงสร้าง และการออกแบบองค์กร โดยอธิบายว่า องค์กรถูกจัดตั้งขึ้นมาได้อย่างไร และให้ข้อเสนอแนะการสร้างองค์กรในลักษณะใด ที่จะก่อให้เกิด ประสิทธิภาพแก่องค์กรเอง” (นิตยา เงินประเสริฐศรี, 2558)

การออกแบบองค์กร โดยทั่วไปองค์กรจะประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ส่วน คือ ฝ่ายบริหาร ระดับสูง ฝ่ายบริหารระดับกลาง กลุ่มผู้ปฏิบัติการ ฝ่ายสนับสนุนทางการบริหาร และฝ่ายสนับสนุน ทางเทคนิค ซึ่งระดับของบทบาทหน้าที่และความสำคัญขององค์ประกอบใด ๆ ข้างต้น จะขึ้นอยู่กับ รูปแบบขององค์กร ที่มี 5 รูปแบบ คือ องค์กรแบบโครงสร้างอย่างง่าย องค์กรแบบเครื่องจักรกล องค์กรทางวิชาชีพ องค์กรแบบโครงสร้างแยกหน่วยงาน และองค์กรแบบเฉพาะกิจ

ทั้งนี้ มีแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการออกแบบองค์กร โดยใช้ยุทธศาสตร์ 3Rs (บุรินทร์ รุจจนพันธุ์, 2556) คือ การปรับความคิดความเข้าใจ (Rethinking) การปรับกระบวนการทำงาน (Reengineering) และ การปรับโครงสร้าง (Restructuring) ซึ่งเป็นการพัฒนาองค์กรเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ ในปัจจุบันผู้ออกแบบองค์กรควรตระหนักถึงลักษณะของ องค์กรสมัยใหม่ หรือ 5's Model คือ องค์กรจิ๋วแต่แจ๋วคุณภาพ (Small) องค์กรฉลาดทรงภูมิ ปัญญา (Smart) องค์กรยิ้มแย้มเปี่ยมน้ำใจ (Smile) องค์กรร่วมมือไร้ความขัดแย้ง (Smooth) และ องค์กรทำเรื่องยากให้ง่ายและเร็ว (Simplify) ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถของผู้บริหาร (Competency) การมีวินัยและความรับผิดชอบต่อตนเอง ของพนักงาน (Self-Control) การมี กระบวนการที่ดีมีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งลักษณะของ องค์กรตาม 5's Model นี้ จะสามารถเพิ่มขีดความสามารถให้แก่องค์กร สู่ความเป็นเลิศได้

ใน “Paper on the Science of Administration” สรุปกระบวนการบริหารไว้ว่า กระบวนการ บริหารย่อมประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 7 ประการ หรือที่เรียกว่า ”POSDCORB Model” (Henri Fayol. ออนไลน์) ซึ่งอธิบายความหมายได้ดังนี้

1. P = Planning หมายถึง การวางแผนงาน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้ แผนงานที่ กำหนดขึ้นไว้มีความสอดคล้องกันในการดำเนินงาน แผนเป็นสิ่งที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ ในทาง วิทยาการและวิจารณ์ญาณ วินิจฉัยเหตุการณ์ในอนาคต แล้วกำหนดวิธีการโดยถูกต้องอย่างมี เหตุมีผล เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปโดยถูกต้องและสมบูรณ์

2. O = Organizing หมายถึง การจัดส่วนราชการหรือองค์กร บางแห่งก็พิจารณารวมไป กับการปฏิบัติงานหรือวิธีการจัดการ ด้วยเรื่องการจัดแบ่งส่วนงานนี้ จะต้องพิจารณาให้เหมาะสมกับ การ ปฏิบัติงาน เช่น การจัดแบ่งงาน เป็น กรม กอง แผนก โดยอาศัยประมาณงาน คุณภาพของงาน หรือจัด ตามลักษณะของงาน เฉพาะอย่างก็ได้ นอกจากนี้ อาจพิจารณาในแง่ของการควบคุม หรือ พิจารณาในแง่ หน่วยงาน เช่น หน่วยงานหลัก หน่วยงานที่ปรึกษา และหน่วยงานช่วยเหลือหน่วยงาน อนุกร เป็นต้น

3. S = Staffing หมายถึง การจัดหาบุคคลและเจ้าหน้าที่มาปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับการจัดแบ่งหน่วยงานที่แบ่งไว้ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง หมายถึงการจัดการเกี่ยวกับการบริหารบุคคลเพื่อให้ได้บุคคลที่มีความสามารถมาปฏิบัติงานให้เหมาะสมหรือ Put the Right Man on the Right Job กับรวมถึงการที่จะเสริมสร้างและธำรงไว้ซึ่งสัมพันธภาพในการทำงานของคณาจารย์และพนักงานด้วย

4. D = Directing หมายถึง การศึกษาวิธีการอำนวยการ รวมทั้งการควบคุมงานและนิเทศงาน ตลอดจนศิลปะในการบริหารงาน เช่น ภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์และการจูงใจ เป็นต้น

5. C = Coordinating หมายถึง ความร่วมมือประสานงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วย ความเรียบร้อยและราบรื่น ศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีการที่จะช่วยให้การประสานงานดีขึ้น เพื่อช่วยแก้ปัญหาข้อขัดข้องในการปฏิบัติงาน การร่วมมือประสานงานเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากในการบริหาร เพราะ เป็นกิจวัตรประจำวันที่จะต้องพึงกระทำในการปฏิบัติงาน และเป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกระดับ การร่วมมือประสานงานเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาที่จะต้องจัดให้มีขึ้นในหน่วยงานของตน เพราะเป็นปัจจัยสำคัญ ในอันที่จะช่วยให้เกิดความสำเร็จบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ

6. R = Reporting หมายถึง การรายงานผลปฏิบัติงานรวมถึงการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องแจ้งให้ประชาชนทราบด้วย อันที่จริงการรายงานนี้มีความสัมพันธ์กับการติดต่อสื่อสารอยู่มาก การรายงาน โดยทั่วไป หมายถึง วิธีการของสถาบันในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้ข้อเท็จจริงหรือข้อมูลแก่ผู้สนใจมา ติดต่อสอบถาม ความสำคัญของรายงานนั้นอยู่ที่ต้องอยู่บนรากฐานของความจริง

7. B = Budgeting หมายถึง งบประมาณ โดยศึกษาระบบและกรรมวิธีในการบริหารเกี่ยวกับงบประมาณ การเงิน ตลอดจนการใช้งบประมาณ และแผนงานเป็นเครื่องมือในการควบคุมงาน วิธีการบริหารงบประมาณโดยทั่วไปมักมีวงจรที่คล้ายคลึงกัน หรือที่เรียกว่า วงจรงบประมาณ

## แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์กร

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กระบวนการบริหาร(Process of Administration) หรือองค์ประกอบทางการบริหารซึ่ง เป็นหน้าที่ของนักบริหาร (Executive's Function) ได้มีผู้ให้ความเห็นถึงลำดับชั้นความสำคัญของกระบวนการบริหารไว้แตกต่างกัน ดังนี้ กระบวนการบริหาร ประกอบด้วยหลักการบริหารจัดการ (4 M) มีเนื้อหาสำคัญ ดังนี้

1. คน (Man) คือ ทรัพยากรที่ถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญยิ่ง ที่จะก่อผลสำเร็จให้กับกิจการได้อย่างมาก ทั้งในแง่ของปริมาณงานและคุณภาพงาน
2. เงินทุน (Money) เป็นปัจจัยที่สำคัญในการให้การสนับสนุนการบริหารงาน การจัดหาทรัพยากรเพื่ออำนวยความสะดวกให้กิจกรรมต่าง ๆ ขององค์การดำเนินไปโดยบรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ซึ่งเงินทุนนี้มีทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมถึงราคาต้นทุนของเงินทุน คือ ดอกเบี้ย
3. วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร (Material) ได้แก่ เครื่องจักร อุปกรณ์ที่จัดหาเพื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าที่สุด
4. การบริหารจัดการ (Management) ได้แก่ การบริหารจัดการ คน เงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เครื่องจักร ให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อองค์กร

## แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

### 1. แนวคิดของวิสาหกิจชุมชน

คำว่า “วิสาหกิจ” แปรจากภาษาอังกฤษว่า “Enterprise “ ซึ่งจะแปลว่า “การประกอบการ” แต่เรามักจะคุ้นกับคำว่า “รัฐวิสาหกิจ” เท่านั้น วันนี้สถานการณ์เปลี่ยนไป มีคำ ว่า “วิสาหกิจชุมชน” เกิดขึ้นผู้คนเริ่มหันมาให้ความสำคัญกับวิสาหกิจชุมชน จนกล่าวได้ว่าเป็น ยุคแห่งวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนเป็นแนวคิดที่มุ่งแปรรูปผลผลิตตามธรรมชาติ หรือสร้างผลิตภัณฑ์หรือผลิตภัณฑ์โดยครอบครัวในชุมชนโดยองค์กรชุมชน และเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อการบริโภคและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนโดยมีหลักการคิดที่สำคัญคือ สร้างความหลากหลายของผลผลิตและผลิตในชุมชน เพื่อการบริโภคแบบพึ่งพาตนเอง ลดรายจ่ายให้ครอบครัว สร้างเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้ตนเอง และมีคุณธรรม รับผิดชอบต่อสมาชิกคนอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมในชุมชน ไม่เห็นแก่ประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดและเอาเปรียบผู้บริโภค วิสาหกิจชุมชนจะเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่เลี้ยงตนเองได้พึ่งตนเองได้ ซึ่งมีได้หมายถึงการพึ่งพาภายนอก วิสาหกิจชุมชนจะเป็นการเพิ่มศักยภาพของระบบเศรษฐกิจระดับชุมชนในการพัฒนาความร่วมมือกับระบบเศรษฐกิจภาพรวม เพราะการที่ชุมชนไม่ต้อง

พึ่งพาเศรษฐกิจภายนอก ย่อมหมายถึงโอกาสในการพัฒนาความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันจะเป็นไปได้มากขึ้น อันเป็นหลักการที่น่าไปสู่ “การเป็นฐานรากทางเศรษฐกิจที่มั่นคง และยั่งยืนของระบบเศรษฐกิจระดับประเทศอย่างแท้จริง” (สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท, 2561)

## 2. ความหมายของวิสาหกิจชุมชน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548: 2) ได้ให้คำนิยาม วิสาหกิจชุมชน (Small and Micro community Enterprise--SMCE) หมายถึง “การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋ว เพื่อจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่น้องไว้ใจกัน) ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน ยังประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก”

วิจิต นันทสุวรรณ (2547: 28) ได้ให้คำนิยาม วิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบการ ซึ่งรวมถึงกระบวนการคิด การจัดการผลผลิต และทรัพยากรทุกขั้นตอนโดยมีภูมิปัญญาขององค์กรชุมชนหรือเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ซึ่งมีได้มีเป้าหมายเพียงเพื่อการสร้างกำไรทางการเงินเพียงอย่างเดียว แต่รวมถึงกำไรทางสังคม ได้แก่ ความเข้มแข็งของชุมชนและความสงบสุขของสังคมด้วย ความหมายของวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 นั้น วิสาหกิจชุมชน หมายความว่า “กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้าการให้บริการ หรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกัน และรวมตัวกันประกอบ กิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และ เพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ที่คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนประกาศกำหนด”

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้ให้ความหมายของ วิสาหกิจชุมชน (Community enterprise) ว่าหมายถึง กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่น ๆ ที่ดำเนินการโดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะป็นนิติบุคคลในรูปแบบใด หรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพาตนเองของครอบครัว ชุมชนและระหว่างชุมชน หรือการประกอบการเพื่อการจัดการ "ทุนของชุมชน" อย่างสร้างสรรค์เพื่อการพึ่งตนเอง ซึ่ง "ทุนของชุมชน" ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม (กฎเกณฑ์ทางสังคมที่ร้อยรัดผู้คนให้อยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เป็นพี่เป็นน้อง ไว้ใจกัน)

วิสาหกิจชุมชน (small and micro community enterprise: SMCE) เป็นคำที่นำมาใช้หลังจากรัฐบาลได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลัก อัน

เนื่องมาจากว่าเศรษฐกิจกระแสหลักก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างรายได้ของประชาชนในประเทศ และก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่าง ๆ ตามมามากมาย (กัญญามน อินทว้าง และคณะ, 2554) ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ได้ให้ความหมายวิสาหกิจชุมชน คือ การประกอบการขนาดเล็กและขนาดจิ๋วในการจัดการทุนของชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อการพึ่งพาตนเองและความเพียงพอของครอบครัวและชุมชน ทุน ในที่นี้ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงเงิน แต่รวมถึงทรัพยากร ผลผลิต ความรู้ ภูมิปัญญา ทุนทางวัฒนธรรม และทุนทางสังคม ให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืน เกิดประโยชน์ให้ชุมชนผู้เป็นเจ้าของวิสาหกิจนั้นเป็นหลัก อาจกล่าวได้ว่า วิสาหกิจชุมชนคือ กิจการของชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการ หรือการดำเนินงานอื่น ๆ โดยคณะบุคคลที่มีความผูกพัน มีวิถีชีวิตร่วมกันและรวมตัวกันประกอบกิจการดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็คนิติบุคคลในรูปแบบใดหรือไม่เป็นนิติบุคคล เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งพา ตนเองของครอบครัว ชุมชน และระหว่างชุมชน (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

### 3. ลักษณะของวิสาหกิจชุมชน

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน (2548: 2) กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีลักษณะที่สำคัญอยู่ 7 อย่างด้วยกัน ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบของวิสาหกิจชุมชน คือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการเอง แต่อย่างไรก็ดี คนนอกอาจมีส่วนร่วมโดยอาจมีการ ถือหุ้นได้เพื่อการมีส่วนร่วม ร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ไม่ใช่หุ้นใหญ่ทำให้มีอำนาจในการตัดสินใจ
2. ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน ซึ่งอาจจะนำวัตถุดิบบางส่วนมาจากภายนอกได้แต่เน้นการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้มากที่สุด
3. ริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน เพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนซึ่งมีความรู้ ภูมิปัญญา หากมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเกิดมีความเชื่อมั่นในตัวเองก็จะริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้โดยไม่เอาแต่เลียนแบบหรือแสวงหาสูตรสำเร็จ
4. มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานทุนที่สำคัญเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยปรับประยุกต์ให้ทันสมัย ผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาสากลหรือจากที่อื่น
5. มีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ ไม่ใช่ทำแบบโครงการเดียว คล้ายกับปลูกพืชเดียว แต่เป็นการทำแบบวนเกษตร คือ มีหลาย ๆ กิจกรรมประสาน ผนึกพลัง (synergy) และเกื้อกูลกัน (cluster)
6. มีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจหลัก การเรียนรู้คือหัวใจของกระบวนการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะมีแต่การเลียนแบบ การหาสูตรสำเร็จโดยไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ

หากไม่มีการเรียนรู้ก็จะไม่มีวิสาหกิจชุมชนบนฐานความรู้ แต่บนฐานความรู้สึก ความอยาก ความต้องการตามทีสื่อในสังคมกระตุ้นให้เกิด ทำให้ความอยากกลายเป็นความจำเป็นสำหรับชีวิตไปหมด

7. มีการพึ่งตนเองเป็นเป้าหมาย การพึ่งตนเองคือเป้าหมายอันดับแรกและสำคัญ ที่สุดของวิสาหกิจชุมชน ถ้าหากพลาดเป้าหมายนี้คือพลาดเป้า วิสาหกิจชุมชนจะกลายเป็นธุรกิจที่มีเป้าหมายที่กำไรก่อนที่จะคิดทำให้รอด ไม่พัฒนาเป็นขั้นเป็นตอนให้เกิดความมั่นคง ก่อนที่จะก้าวไปพัฒนาธุรกิจ

#### 4. กิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน มีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องหรือดำเนินการในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการ คณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548)

1. การแปรรูปหรือการเพิ่มมูลค่าจากผลผลิตของชุมชน เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องจากการผลิตทางการเกษตร
2. การผลิตสินค้าและบริการจากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน เช่น น้ำสมุนไพร ไวน์ผลไม้ การแปรรูปพืชผักผลไม้ต่าง ๆ หัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งท่องเที่ยว พิพิธภัณฑ์ชุมชน เป็นต้น
3. การผลิตสินค้าเพื่อใช้ภายในชุมชน เช่น ปุ๋ย น้ำปลา เครื่องมือเครื่องใช้ อาหาร และยาสมุนไพร เป็นต้น
4. การพัฒนาระบบตลาด การบริการและสวัสดิการชุมชน เช่น ร้านค้าชุมชน ตลาด ชุมชน ศูนย์สุขภาพพื้นบ้าน เป็นต้น

#### 5. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนจะใช้หลักการคิดเอง ตัดสินใจเอง ลงมือทำเอง บริหารจัดการด้วยตนเอง ฝ่ายราชการเป็นเพียงผู้ประสานและให้การสนับสนุน ส่งเสริม แนะนำตลอดจนให้การศึกษอบรมให้ความรู้แก่ชุมชน การดำเนินงานในเบื้องต้นนั้นชุมชนจะต้องกำหนดทิศทางของชุมชน กำหนดแผนงาน โครงการ หรือธุรกิจอุตสาหกรรมที่จะดำเนินการ ตลอดจนรูปแบบและวิธีการดำเนินการ นั่นคือ การจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชน การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

ในการจัดทำแผนวิสาหกิจชุมชนนั้นจะเริ่มต้นจากการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของชุมชนให้ชุมชนรู้จักตนเอง รู้จักโลกภายนอก ชุมชนจะเรียนรู้จากข้อมูลเหล่านี้ว่า ทิศทางของชุมชนจะเป็นอย่างไร ควรจะมีธุรกิจหรืออุตสาหกรรมใดบ้าง โดยมีแผนงาน โครงการ เพื่อเป็นแนวทางที่จะเดินไปสู่ทิศทางของชุมชน

การรู้จักตนเอง เป็นการเรียนรู้ของชุมชนเกี่ยวกับศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รู้ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ชุมชนจะต้องช่วยกันสำรวจเก็บข้อมูลต่าง ๆ ในชุมชน เช่น ทรัพยากรธรรมชาติ ผลิต ผู้รู้ ความรู้ องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ตลอดจนหนี้สิน รายได้ รายจ่ายของแต่ละครัวเรือนแล้ว

มาสรุปและวิเคราะห์รวมกันในเวทีเรียนรู้ การรู้จักตนเองของชุมชนช่วยให้ชุมชนรู้ว่าตนมีหนี้สิน ทรัพย์สิน รายได้เท่าไร ใช้จ่ายเพื่อการใดบ้าง เช่น ต้องจ่ายเงินซื้อข้าวสารปีละกี่ล้าน หากชุมชนจะพึ่งตนเองจะต้องมีแผนงาน โครงการใดบ้าง อาจมีโรงสีข้าวชุมชน เป็นต้น รายจ่ายอื่น ๆ ก็พิจารณาในลักษณะเดียวกัน เช่นการทำสบู่ แชมพู การแปรรูปจากพืช สมุนไพร ผัก ผลไม้ โรงงาน น้ำปลา ฯลฯ นอกจากนี้ การสำรวจรายจ่ายจะทำให้ชุมชนมองเห็นตลาดหรือแหล่งขายสินค้าที่จะผลิตขึ้น รวมทั้ง ปริมาณหรือมูลค่าที่จะผลิต (ขนาดของตลาด)

การรู้จักโลก เพื่อให้ชุมชนได้รู้ได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นนอกชุมชน ทั้งชุมชนใกล้เคียง ทั้งในหรือต่างประเทศ เป็นการหาความรู้ ความคิดใหม่ เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่น การเรียนรู้ดังกล่าว อาจจะเป็นการไปดูงาน การประชุมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ การกำหนดทิศทางของชุมชน เป็นการนำความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ข้างต้นมากำหนดทิศทางของชุมชน ทิศทางที่กำหนดก็คือ แผนแม่บทชุมชน หรือแผนวิสาหกิจชุมชน โดยมีแผนงานโครงการต่าง ๆ เป็นแนวทางหรือมาตรการที่จะดำเนินการ

## 6. เป้าหมายของวิสาหกิจชุมชน

เมื่อองค์กรชุมชนหรือเครือข่ายองค์กรชุมชนพัฒนากิจกรรมแล้ว จะมีการเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน อย่างเป็นระบบทำให้เกิด “ระบบวิสาหกิจชุมชน” ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อ

1. สนับสนุนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของชุมชน โดยชุมชนเพื่อชุมชน แก่จุดอ่อนเสริมจุดแข็งให้ชุมชน ใช้ประโยชน์จากทรัพยากร และทุนทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน
2. สร้างกระบวนการเรียนรู้และระบบการพัฒนา เพื่อการพึ่งพาตนเองของชุมชนที่ครอบคลุมการจัดการทุกด้านให้มีระบบการจัดการ การผลิต การแปรรูป การตลาด การอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม การจัดสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ซึ่งดำเนินการโดยองค์กรชุมชน ในการวางแผน ดำเนินการและประสานความร่วมมือกับภาครัฐและเอกชน
3. พัฒนาระบบเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่มีอิสระ พึ่งตนเองได้ มีระบบการจัดการที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชน มีต้นทุนการจัดการต่อและเป็นสถาบันทางสังคมที่ชาวบ้านพึ่งพาอาศัยได้
4. พัฒนาระบบเศรษฐกิจชุมชนที่กระจายการพัฒนาไปสู่ทุกส่วนของชุมชนไม่ใช่ระบบที่ให้โอกาสกับผู้ที่เหนือกว่าทางด้านเศรษฐกิจหรือการเมือง

## 7. ประโยชน์ของวิสาหกิจชุมชน

ประโยชน์ของการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 (สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, 2548) ดังนี้

1. การรวมตัวกันของคนในชุมชนในการประกอบวิสาหกิจชุมชนมีความมั่นคง ได้รับการรับรองตามกฎหมาย
2. เกิดการจัดระเบียบในการสนับสนุนทำให้ภาครัฐสามารถสนับสนุนได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง
3. ได้รับการพัฒนาเป็นผู้ประกอบการการ รวมทั้งการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากศักยภาพของชุมชน ได้แก่ ทรัพยากรในชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ มีความพร้อมที่จะพัฒนาสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

## 8. ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน แบ่งได้เป็น 3 ปัจจัยหลักดังนี้ (ธงพล พรหม สาขาน สกจนคร, 2556)

1. ปัจจัยภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการวางกฎระเบียบ การแบ่งบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การระดมทุน การแบ่งผลประโยชน์ ความเสียสละ ความสามัคคี ความร่วมมือของสมาชิกและครอบครัว การดำเนินกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การควบคุมคุณภาพสินค้า การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนากิจกรรมและการตลาด ศักยภาพของผู้นำและสมาชิก การติดต่อประสานงานกับภาคีเครือข่าย
2. ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน วัฒนธรรมประเพณี โครงสร้างประชากรในชุมชน การพัฒนาคนรุ่นใหม่ ทรัพยากรในชุมชนเกื้อหนุนต่อกิจกรรมของวิสาหกิจชุมชน การจ้างงานภายในชุมชน การมีส่วนร่วมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การมีตลาดชุมชนรองรับ ตลอดจนการยอมรับของชุมชน
3. ปัจจัยภายนอกชุมชน เช่น เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง นโยบายรัฐ เครือข่ายภาคี กลไกทางการตลาดและการคมนาคม เป็นต้น

## 9. การจัดการการผลิตและการตลาดของวิสาหกิจชุมชน

การจัดการด้านการผลิตและการตลาดของวิสาหกิจชุมชนเป็นเรื่องสำคัญมาก เป็นการจัดการที่ชุมชนต้องเรียนรู้ร่วมกัน เรียนรู้ว่าจะจัดการอย่างไรให้ชุมชนทั้งหมดบ้านทั้งตำบลมาร่วมกันวางแผนการผลิต การตลาด การบริโภค ไม่ใช่ต่างคนต่างทำ และในที่สุดก็ขายไม่ออก ต้องร่วมกันทำแบบ

ประสานพลัง(synergy) และทำให้เกิดผลทวีคูณ ในด้านการตลาดวิสาหกิจชุมชนมีวิธีการทางการตลาด ได้แก่

1. การทำเพื่อบริโภคในครอบครัว ในชุมชนและระหว่างชุมชน ที่เป็นเครือข่ายในระดับตำบลและระหว่างตำบล

2. การผลิตออกไปสู่ตลาดใหญ่ ในกรณีที่มีผลิตภัณฑ์บางตัวที่เก่งพอ (วิจิต นันทสุวรรณ, 2547) ระบบตลาดแบบวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะเฉพาะแตกต่างจากระบบตลาดโครงสร้างหลักเพราะปัจจัยหลักที่กำหนดตลาด ได้แก่ การพึ่งตนเอง การพึ่งพาอาศัย การเน้นคุณภาพและคุณธรรม ตลาดในระดับแรก ได้แก่ การอุปโภค ในครอบครัว ระดับที่สอง ได้แก่ เพื่อนบ้านในชุมชนเดียวกัน ระดับที่สาม ได้แก่ ชุมชนในเครือข่าย เดียวกัน และการตลาดขั้นสุดท้าย ได้แก่ การตลาดนอกชุมชน นำเอาสินค้าที่เหลือจากการใช้ภายใน ชุมชนออกจำหน่าย นำรายได้จากภายนอกเข้าสู่ชุมชน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจชุมชน ประเภทของผลิตภัณฑ์ในตลาดขั้นสุดท้ายของวิสาหกิจชุมชน จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับนโยบาย “หนึ่งหมู่บ้านหนึ่งผลิตภัณฑ์” (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544)

## 10. การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 มีการกำหนดในเรื่องการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ดังนี้

1. ระดับพื้นฐาน ส่งเสริมการจัดตั้งการให้ความรู้ การศึกษาวิจัยในการนำทุนชุมชนมาใช้ให้เหมาะสม การร่วมมือกันในชุมชนเพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้

2. ระดับสูงขึ้น ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การรักษาคุณภาพ การศึกษาวิจัย เทคโนโลยี และการตลาด การสร้างความเชื่อถือทางธุรกิจและความปลอดภัยแก่ผู้บริโภค การประสานงานแหล่งเงินทุน

3. การส่งเสริมเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน รัฐจะให้การสนับสนุน การจัดการประกอบการ การตลาด ความสัมพันธ์และความร่วมมือกันระหว่างเครือข่าย หรือภาคธุรกิจหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ การส่งเสริมการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนของประเทศไทย ได้รับการพัฒนาจากทั้งภาครัฐและเอกชนอย่างต่อเนื่อง (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544: 30-31)

## 11. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นเรื่องพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขธรรมชาติ เป็นเรื่องความมั่งคั่งและมีอยู่ มีกิน ทั้งในวันนี้และวันหน้า เป็นเรื่องของการสร้างระบบเศรษฐกิจระดับฐานรากของสังคมไทยที่เข้มแข็ง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน จึงควรเป็นดังนี้

1. วิสาหกิจชุมชนมีฐานการเริ่มต้นและการดำเนินงานอยู่ที่ชุมชน เพราะครอบครัวชุมชนเป็นหน่วยผลิตที่สร้างผลผลิตจริงของระบบเศรษฐกิจ
2. วิสาหกิจชุมชนต้องการการบริหารจัดการที่มีอิสระ และสอดคล้องกับศักยภาพในการบริหารจัดการขององค์กรชุมชน
3. เจ้าของปัจจัยการผลิตและภูมิปัญญา เป็นเจ้าของวิสาหกิจชุมชน เพราะครอบครัวและชุมชนเป็นผู้สร้างผลผลิตและสืบทอดภูมิปัญญา
4. วิสาหกิจชุมชนมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน การเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เรียนรู้จากการจัดการทรัพยากรและผลผลิต แสวงหาและพัฒนาความรู้พื้นฐานความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน
5. วิสาหกิจชุมชนมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจระบบทุน และสวัสดิการของชุมชน เป็นการสร้างผลผลิตและผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและมีคุณธรรม
6. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการสร้างความร่วมมือกับองค์กรภายนอก
7. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชน สามารถดำเนินการในรูปแบบการร่วมทุนกับองค์กรภายนอก
8. องค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชนสามารถกำหนดมาตรฐานเพื่อรองรับคุณภาพผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนของตน
9. การให้สิทธิในการอนุรักษ์ ดูแล จัดการแหล่งทรัพยากร แหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชนกับองค์กรชุมชนและเครือข่ายองค์กรชุมชน เพื่อให้เกิดระบบการจัดการ และการพัฒนาที่ยั่งยืน
10. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน (เสรี พงศ์พิศ และคณะ, 2544: 24-27)

### แนวคิดการเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา ตั้งแต่เริ่มจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจการระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีในท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ โดยโครงการพัฒนาดังกล่าวจะต้องมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมในทางการเมืองแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

2. การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐ มาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาท โดยกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาคเพื่อให้ภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศให้อำนาจทางการเมืองการบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน โดยที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้และอาจกล่าวได้ว่าเป็นการคืนอำนาจ (empowerment) ในการพัฒนาให้แก่ประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการพัฒนาที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง (gender) ในการดำเนินงานพัฒนาด้วย

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนานั้นประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน โดยมีนักพัฒนาหรือวิชาการจากภายนอกเป็นผู้ส่งเสริมและสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เช่น ข้อมูลข่าวสารสารสนเทศเทคโนโลยี ฯลฯ จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกระบวนการมีส่วนร่วม พบว่า โดยส่วนใหญ่กระบวนการมีส่วนร่วมจะเริ่มจะเริ่มจากการค้นหา ปัญหา และสาเหตุการวางแผนดำเนินกิจกรรม แก้ไขปัญหาการปฏิบัติงาน การร่วมรับผลประโยชน์ การติดตามประเมินผล (เจมส์ คัดดี้ ปิ่นทอง และ อคิน รพีพัฒน์, 2527: 23-28) ผลการศึกษาดังกล่าวมีความสอดคล้องกับที่ได้กล่าวถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนา ซึ่งมี 5 ระดับคือ

- 1) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา การพิจารณาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
- 2) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุแห่งปัญหา
- 3) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการค้นหาและพิจารณาแนวทางวิธีการในการแก้ปัญหา
- 4) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา
- 5) ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรมการพัฒนา

## พื้นที่ศึกษา อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

### ประวัติความเป็นมา

ที่ตั้งที่ว่าการอำเภอป่าซาง อยู่ในเขตเทศบาลตำบลป่าซาง ป่าซางเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณ ที่ปรากฏอยู่ในพงศาวดารโยนก โดยเป็นเมืองบริวารของเชียงใหม่ และเมืองหน้าด่านที่สำคัญในการป้องกันทัพพม่าที่ยกมาตีเมืองล้านนาในประมาณปี พ.ศ. 2101

ในช่วงเวลาตั้งแต่ พ.ศ. 2101 ถึง 2317 แผ่นดินล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของพม่าบ้านเมืองระส่ำระสาย แบ่งออกเป็นก๊กเป็นเหล่า ในที่สุดพระยาจำบ้าน ผู้ครองเมืองเชียงใหม่ ฝ่ายไทยได้เกิดการขัดแย้งกับมะยูง่วน ผู้ครองเมืองฝ่ายพม่า จึงได้ชวนพระยาภาววิละแก่งเวียงละคร (ลำปาง) ไปขอความช่วยเหลือจากพระเจ้าตากสินมหาราชแห่งกรุงธนบุรีขึ้นมาตีเมืองเชียงใหม่ปลดปล่อยจากพม่า แต่สงครามครั้งนี้ยืดเยื้อไม่มีฝ่ายใดที่ชนะเด็ดขาด จวบจนมาถึงสมัยของสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พระยาภาววิละได้ตั้งมั่น กำลังพลที่ “เวฬุคามหรือป่าซาง” (ลักษณะเวียงเวฬุคาม ตั้งอยู่ที่ราบลุ่มแม่น้ำกวัง ด้านทิศตะวันตก มีแนวกำแพงเมืองลักษณะในรูปเกือกม้าหรือรูปครึ่งวงเดือน คูน้ำที่ล้อมรอบเวียงเวฬุคามนั้น ใช้น้ำไหลเข้าจากน้ำแม่ทาโดยมีฝายกั้นที่หน้าธนาคารออมสิน ปัจจุบัน น้ำไหลรอบคูเมืองไปออกที่ข้างป่าช้าป่าซางปัจจุบัน ลักษณะกำแพงเมืองเวฬุคามกว้าง ประมาณ 1 เมตร และมีป้อมยามรักษาการณ์ตลอดแนวกำแพงเมืองระยะห่างประมาณ 100 เมตร ปัจจุบันซากกำแพงเมืองเวฬุคามยังมี ซากอยู่เป็นช่วง ๆ ยาวกว่า 1.5 กิโลเมตร) ก็สามารถยึดเมืองเชียงใหม่ได้ ในราว พ.ศ. 2339 ซึ่ง ในกรณีนี้ ได้เสียไพร่พลไปเป็นจำนวนมาก พระองค์ทรงสร้างคุ่มน้อย คุ่มใหญ่ หอนอน ตั้งปราสาทลำเวียงค้าย คือ หัวหมูประตู่เวียง ตั้งป้อมหอหึ่ง หอเลอ เพื่อข่มศัตรู ทรงตั้งเวียงคร่อมน้ำแม่ทา คือ น้ำแม่ทา ฝ่ายท่ามกลาง ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่ง เรียกว่า “ป่าซางหลวง” ฝ่ายน้ำกล้าหนึ่งเรียกว่า “ป่าซางน้อย” ได้ทรงสร้างวัดประจำเวียงป่าซางไว้ 2 แห่ง คือ วัดอินทิล ถือว่าเป็นวัดสะดือเมืองเวียงป่าซาง และ วัดป่าซางงามเป็นวัดประจำพระองค์

ในราวปี พ.ศ. 2348 เมื่อพระยาภาววิละได้ขึ้นไปขับไล่อิทธิพลจากพม่า แถบเมืองเชียงแสน เชียงตุง จึงได้ชักชวนชาวไทยจีน ไตลื้อ ไตยอง มาตั้งรกรากในเมืองลำพูน โดยมีศูนย์กลางชาวยองอยู่ แถบตำบลเวียงยอง ต่อมาได้ขยายตัวไปตามลุ่มน้ำต่างๆทั่วทั้งจังหวัดลำพูน และนับแต่พระยาภาววิละทรงสร้าง “เวียงป่าซาง” ขึ้นมา เวียงป่าซางก็เจริญก้าวหน้า การประกอบสัมมาอาชีพก็ได้ผลผลิต บริบูรณ์เต็มที่ การค้าขายกับต่างบ้านต่างเมือง “เวียงป่าซาง” คือศูนย์กลางการแลกเปลี่ยน เครื่องอุปโภคบริโภค แหล่งสำคัญของนครหรือรัฐชัช ประเทศชนส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากไทยอง เพราะฉะนั้นรูปแบบของพิธีกรรม ศิลปกรรม วัฒนธรรม ประเพณีกรรม จึงสมบูรณ์และเพียบพร้อมไปด้วยความสง่างาม ประณีต สวยงาม ละเอียด เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน

### อาณาเขต

อำเภอป่าซาง ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดลำพูน อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 10 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 187,469 ไร่ (299.95 ตารางกิโลเมตร) มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอเมือง อำเภอแม่ทา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอเวียงหนองล่อง อำเภอดอยหล่อ

อำเภอป่าซาง มีเขตความรับผิดชอบ 9 ตำบล ดังนี้ คือ

- |                   |                 |
|-------------------|-----------------|
| 1. ตำบลปากบ่อง    | 2. ตำบลป่าซาง   |
| 3. ตำบลแม่แรง     | 4. ตำบลม่วงน้อย |
| 5. ตำบลบ้านเรื่อน | 6. ตำบลมะกอก    |
| 7. ตำบลท่าตุ้ม    | 8. ตำบลน้ำดิบ   |
| 9. ตำบลนครเจดีย์  |                 |

เนื้อที่ อำเภอป่าซาง มีพื้นที่ทั้งหมด 187,469 ไร่ คิดเป็น 299.95 ตารางกิโลเมตร

### จำนวนตำบล

อำเภอป่าซาง แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 9 ตำบล 90 หมู่บ้าน ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลตำบล และ องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1. เขตเทศบาลตำบล ได้แก่
  - ตำบลปากบ่อง
  - ตำบลป่าซาง
  - ตำบลแม่แรง
  - ตำบลม่วงน้อย
  - ตำบลมะกอก
2. เขตองค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่
  - ตำบลบ้านเรื่อน
  - ตำบลท่าตุ้ม
  - ตำบลน้ำดิบ
  - ตำบลนครเจดีย์

## จำนวนประชากรและครัวเรือนอำเภอป่าซาง

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและครัวเรือนอำเภอป่าซาง

ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน		จำนวนประชากร	
		ทั้งหมด	เกษตรกร	ทั้งหมด	เกษตรกร
1.	ตำบลปากบ่อง	1,497	427	3,494	1,317
2.	ตำบลป่าซาง	2,513	716	5,415	2,200
3.	ตำบลแม่แรง	2,609	1,208	7,421	4,475
4.	ตำบลม่วงน้อย	1,706	694	4,539	2,811
5.	ตำบลบ้านเรือน	1,656	658	4,026	1,583
6.	ตำบลมะกอก	2,143	910	5,444	3,306
7.	ตำบลท่าตุ้ม	2,925	1,598	7,275	5,229
8.	ตำบลน้ำดิบ	3,919	2,128	9,588	7,134
9.	ตำบลนครเจดีย์	3,891	1,168	8,328	5,704
<b>รวม</b>		<b>22,859</b>	<b>9,530</b>	<b>55,530</b>	<b>33,759</b>

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 13 มีนาคม 2562

### สภาพภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของอำเภอป่าซาง พื้นที่เป็นที่ราบเป็นส่วนใหญ่

อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 300 - 450 เมตร

- พื้นที่ราบกว้าง ในทางตอนเหนือและยาวแคบลงทางตอนใต้

- ภูเขา มีภูเขาสูงไม่มากนักกระจายอยู่ทางใต้ของอำเภอในเขต ตำบลนครเจดีย์ ตำบลน้ำ

ดิบและตำบลมะกอก โดยมียอดสูงสุด ประมาณ 580 เมตร

- แม่น้ำ มีแม่น้ำสำคัญ 3 สาย ไหลผ่านคือ แม่น้ำปิง แม่น้ำกวัง แม่น้ำทา

### พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ประมาณร้อยละ 50 เป็นพื้นที่เกษตรกรรมประเภทต่าง ๆ ร้อยละ 35 เป็นป่าและภูเขา ที่เหลือเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ การถือครองที่ดิน แบ่งออกได้ ดังนี้

1. โฉนดที่ดิน
2. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (นส.3ก)
3. หนังสือรับรองการทำประโยชน์ (นส.3)
4. หนังสือสำคัญสำหรับที่หลวง (นส.ล)

#### แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ จากลำน้ำแม่ทา น้ำปิง น้ำกวง
- แหล่งน้ำใต้ดิน เช่น บ่อบาดาลน้ำลึก บ่อบาดาลน้ำตื้น สระเก็บน้ำ

#### ข้อมูลด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรรายตำบล ปี 2561

ตารางที่ 2 ข้อมูลด้านแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรรายตำบล ปี 2561

ที่	ชื่อตำบล	บาดาล 2 นิ้ว		บาดาล 4 นิ้ว		บาดาล 6 นิ้ว		สระน้ำขนาดเล็ก	
		บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	บ่อ	ราย	สระ	ราย
1	ปากบ่อ	50	50	84	84	-	-	9	9
2	ป่าซาง	72	67	11	11	6	-	42	42
3	แม่แรง	242	242	71	71	35	35	176	176
4	ม่วงน้อย	12	12	44	44	11	-	12	12
5	บ้านเรื่อน	283	283	8	8	-	-	21	21
6	มะกอก	147	147	6	6	-	-	55	55
7	ท่าตุ้ม	22	22	15	15	-	-	270	270
8	น้ำดิบ	1080	990	-	-	23	-	122	122
9	นครเจดีย์	364	346	-	-	-	-	362	362
รวม		2,272	2,159	239	239	75	35	1,069	1,069

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 13 มีนาคม 2562

## พื้นที่/สภาพการถือครอง

## ตารางที่ 3 พื้นที่/สภาพการถือครอง

ตำบล	พื้นที่ ทั้งหมด (ไร่)	ที่นา (ไร่)	ไม้ผล/ไม้ ยืนต้น (ไร่)	ที่อยู่อาศัย (ไร่)	พื้นที่ทำ การเกษตร อื่นๆ (ไร่)	ป่าไม้, อื่นๆ (ไร่)	หมายเหตุ
ปากบ่อง	3,500	1,480	1,204	777	20	19	
ป่าซาง	5,913	1,329	2,301	2,017	99	167	
แม่แรง	7,679	1,337	4,376	1,617	233	116	
ม่วงน้อย	4,541	483	2,776	1,097	30	155	
บ้านเรื่อน	5,067	979	2,299	1,420	298	71	
มะกอก	12,987	1,353	4,001	912	1,180	5,451	
ท่าตุ้ม	12,502	3,269	5,850	2,240	464	685	
น้ำดิบ	42,454	3,144	20,919	1,868	4,261	12,262	
นครเจดีย์	92,826	321	20,217	1,522	3,198	67,217	
<b>รวม</b>	<b>187,469</b>	<b>13,689</b>	<b>63,943</b>	<b>13,470</b>	<b>9,783</b>	<b>86,143</b>	

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 13 มีนาคม 2562

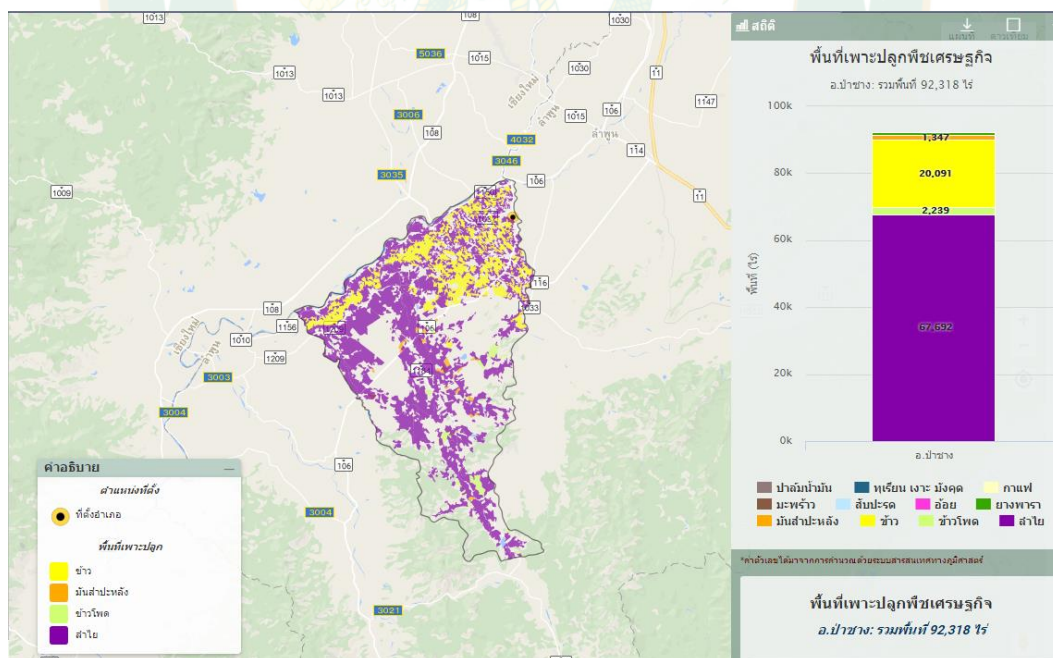
## อุณหภูมิต่ำและปริมาณน้ำฝน

ตารางที่ 4 ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยของอำเภอป่าซาง ตั้งแต่ปี 2556-2559 (หน่วยวัด มม.)

ปี	เดือนที่วัด/ ปริมาณน้ำฝน(มิลลิเมตร)											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
2557	0	0	0.48	1.033	15.368	18.166	10.125	3.5	5.23	1.19	0.86	30.25
2558	0.64	0.68	0.19	3.06	5.80	2.76	2.35	11.48	14.5	11.45	0.33	29.06
2559	0	0	11.8	32.2	176.7	26.3	93.3	56.3	173.8	60.2	2.0	4.6
2560	14.1	0	2.3	12.8	51.4	3.1	5.35	11.74	4.64	5.11	0	0.45
เฉลี่ย	3.69	0.17	3.69	12.27	62.32	12.58	27.78	20.755	49.543	19.487	0.79	16.09

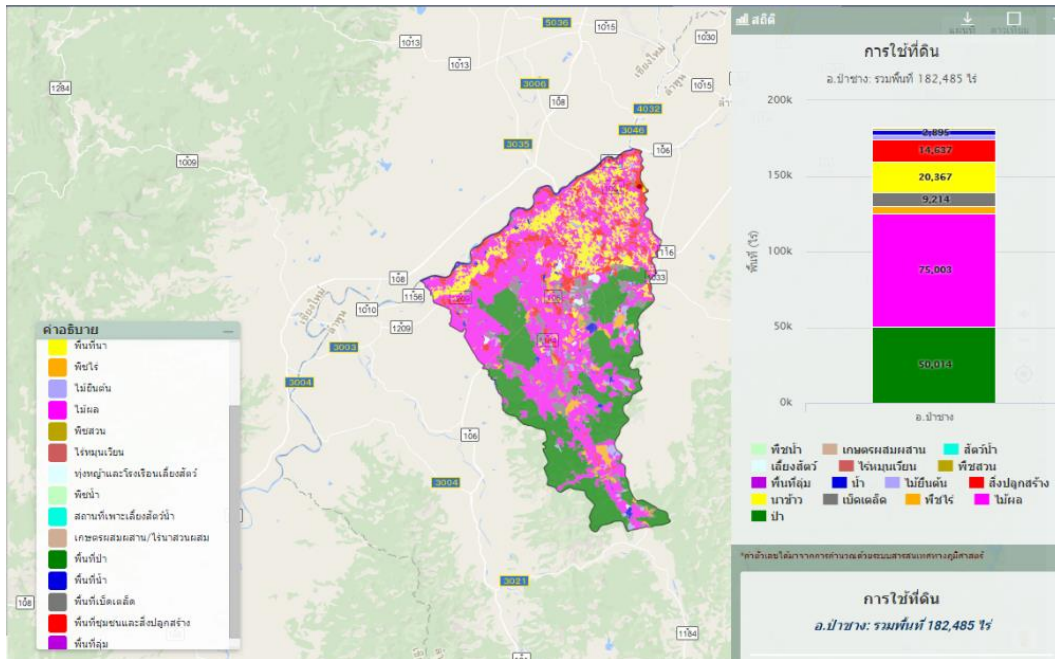
ที่มา: ที่ว่าการอำเภอป่าซาง (ข้อมูล ณ ธันวาคม 2561)

## พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของอำเภอป่าซาง



ภาพที่ 1 พื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของอำเภอป่าซาง

## การใช้ที่ดินของอำเภอป่าซาง



ภาพที่ 2 การใช้ที่ดินของอำเภอป่าซาง

### ขนาดการถือครองที่ดินและสิทธิในที่ดินทำกิน

อำเภอป่าซาง มีพื้นที่การเกษตรทั้งหมด 88,986 ไร่ เกษตรกร ๙,๕๓๐ ครัวเรือน โดยเฉลี่ยเกษตรกร 1 ครัวเรือน จะถือครองที่ดินประมาณ 9.33 ไร่

### สิทธิในที่ดินทำกิน

สิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกรอำเภอป่าซาง ส่วนใหญ่เป็นโฉนด, น.ส.3ก และน.ส.3 และสปก.4-01

### แรงงาน

ประชากรวัยแรงงานทั้งภาคเกษตรกรรม อายุระหว่าง 15-60 ปี เป็นแรงงานที่มีการเคลื่อนย้ายการทำงานกันภายในอำเภอ ส่วนใหญ่แรงงานภาคเกษตรจะเป็นแรงงานไปเข้า-เย็นกลับ

### รายได้

รายได้ประชากรภาคเกษตรกรรม จำนวน 44,339 บาท/คน/ปี

### เป้าหมายของการทำฟาร์ม

เกษตรกรในอำเภอป่าซาง ส่วนมากปลูกข้าวเพื่อบริโภค และปลูกกล้วย พืชผัก เพื่อขายโดยตรงเทคนิควิธีการผลิต

เกษตรกรได้พัฒนาเทคนิควิธีการผลิตพืชอยู่ตลอดเวลา เพราะมีปัจจัยต่าง ๆ เป็นตัวกำหนด เช่น คุณภาพผลผลิต ราคา ต้นทุน ตลอดจนสภาพแวดล้อม กล่าวคือ จากการทำเกษตรกรปลูกพืชทั้งไว้ตามธรรมชาติ ผลผลิตที่ได้มักมีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ ขายได้ราคาต่ำ เกษตรกรเริ่มหันมาเอาใจใส่ดูแล มากขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องของการปรับปรุงบำรุงดิน การใช้ปุ๋ยหมัก มากขึ้น

### ปัจจัยการผลิต

ปุ๋ยเคมีและสารเคมียังเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญในกระบวนการผลิตของเกษตรกรถึงแม้จะมีเกษตรกรบางส่วนได้ลดปริมาณการใช้ลงและหันมาใช้ปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกเพิ่มขึ้นก็ตาม ในส่วนของยาเคมีถึงแม้จะมีอันตรายต่อผู้ใช้ผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อม แต่เกษตรกรยังไม่มีวิธีการป้องกันกำจัดศัตรูพืชวิธีใดที่เห็นผลชัดเจนเท่าการรณรงค์เรื่องการป้องกันกำจัดศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสานจึงมีความจำเป็นทำให้เป็นการต่อเนื่อง



## ข้อมูลรายได้ของประชากรในอำเภอป่าซางปี 2559

ตารางที่ 5 ข้อมูลรายได้ของประชากรในอำเภอป่าซางปี 2559

ตำบล	ฐานะ			รายได้เฉลี่ย	รายได้ภาคเกษตร
	ดี	ปานกลาง	ยากจน	ต่อครัวเรือน	เฉลี่ยต่อคนต่อปี
ปากบ่อง	724	575	136	87,878	61,409
ป่าซาง	1,195	1,005	160	58,027	43,520
แม่แรง	1,553	939	117	53,443	40,082
ม่วงน้อย	835	712	159	80,507	60,380
บ้านเรื่อน	787	636	152	44,964	33,723
มะกอก	928	1,028	187	49,662	37,267
ท่าตุ้ม	1,401	1,128	277	54,094	42,178
น้ำดิบ	1,913	1,560	377	56,085	42,064
นครเจดีย์	1,822	1,478	354	51,240	38,430
<b>รวม</b>	<b>11,133</b>	<b>9,061</b>	<b>1,944</b>	<b>59,544</b>	<b>44,339</b>

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ มกราคม 2560

## ข้อมูลด้านสถาบันเกษตรกรกลุ่มองค์กรรายตำบล ปี 2561

### ตารางที่ 6 ข้อมูลด้านสถาบันเกษตรกรกลุ่มองค์กรรายตำบล ปี 2561

ตำบล	กลุ่มแม่บ้าน		สหกรณ์การเกษตร		ลูกค้า ธ.ก.ส.		กลุ่มเยาวชนเกษตร		วิสาหกิจชุมชน	
	กลุ่ม	ราย	กลุ่ม	ราย	กลุ่ม	ราย	กลุ่ม	ราย	กลุ่ม	ราย
ปากบ่อง	5	403	1	78	30	706	-	-	10	143
ป่าซาง	5	590	1	150	17	463	1	10	11	389
แม่แรง	11	1,096	4	322	51	1,031	2	27	25	421
ม่วงน้อย	8	635	1	53	33	909	1	15	13	419
บ้านเรื่อน	8	572	5	307	23	615	-	-	13	291
มะกอก	10	800	2	82	43	1,040	2	18	11	296
ท่าตุ้ม	14	493	4	320	72	1,004	-	-	17	433
น้ำดิบ	16	1,766	5	268	106	2,353	4	183	82	1,148
นครเจดีย์	13	1,024	2	37	42	1,026	4	103	43	679
<b>รวม</b>	<b>90</b>	<b>7,379</b>	<b>25</b>	<b>1,617</b>	<b>417</b>	<b>9,147</b>	<b>14</b>	<b>356</b>	<b>225</b>	<b>4,219</b>

หมายเหตุ ข้อมูล ณ วันที่ 30 มกราคม ๒๕๖2

### แหล่งเงินสินเชื่อของเกษตรกร

ในการดำเนินกิจกรรมภาคการเกษตรของเกษตรกรในอำเภอป่าซาง เดิมแหล่งสินเชื่อมีมาจาก 2 แหล่ง ได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และ สหกรณ์การเกษตรในอำเภอป่าซาง เท่านั้น แต่ปัจจุบันรัฐได้ให้การสนับสนุนการลงทุนเพื่อให้เกิดการคล่องตัวในการประกอบอาชีพแก่กลุ่มคนรากหญ้าจึงเกิดกองทุนระดับหมู่บ้านขึ้นหลายกองทุน

### ข้อมูลการตลาด

ระบบการตลาดของผลผลิตทางการเกษตรของอำเภอป่าซางยังคงเป็นไปตามวงจรตลาดที่ต้องมีการผ่านผู้ค้าคนกลางและราคาต้องถูกกำหนดด้วยพ่อค้าและปริมาณผลผลิตที่มากหรือน้อย โดยเฉพาะลำไยเป็นพืชที่มีวงจรตลาดที่ผ่านระบบคนกลางและต้องผ่านการแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าหรือชะลอการสูญเสียจากผลผลิตสดให้เป็นแห้งด้วยการอบแห้งทั้งเปลือกหรืออบเนื้อแล้วแต่ความถนัดของเกษตรกรและตลาดรับซื้อ

## ภาวะหนี้สิน

เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นหนี้จากแหล่งเงินของรัฐบาล เช่น ธกส. สหกรณ์การเกษตร และแหล่งเงินทุนปัจจุบันที่รัฐบาลได้เพิ่มความคล่องตัวระดับรากหญ้า คือกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนเงินล้าน สามารถลดภาระที่เกษตรกรต้องหากินเงินจากภาคเอกชนลงได้มาก

## กองทุนหมู่บ้านและผลการดำเนินการ

การดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมามีการบริหารงานโดยคณะกรรมการถึงผ่านการคัดเลือกโดยชุมชนและมีการตรวจสอบตลอดจนได้รับการฝึกอบรมเพื่อหาข้อบกพร่อง ปัญหาอุปสรรค อย่างสม่ำเสมอ ขึ้นอยู่กับการกู้เงินของสมาชิกว่าจะนำไปทำตามวัตถุประสงค์ของการกู้หรือไม่ และจิตสำนึกของการเป็นเจ้าของกองทุนของทุกคนในชุมชนนั้น



ภาพที่ 3 อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

## งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

รังสรรค์ ปิติปัญญา และคณะ (2546) ได้อธิบายว่าธุรกิจชุมชน เป็นธุรกิจของชุมชน โดยมีคนในชุมชน ร่วมกันเป็นเจ้าของ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบผลที่เกิดจากการดำเนินงาน ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน การส่งเสริมให้ชาวบ้านทำธุรกิจชุมชน เป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านมีโอกาสเรียนรู้วิธีการจัดการธุรกิจ การทำงานร่วมกันเพื่อตัวเองและเพื่อส่วนรวม ตลอดจนได้เรียนรู้ถึงการจัดการผลประโยชน์เพื่อพัฒนาชุมชน การเรียนรู้ผ่านการทำธุรกิจชุมชนนี้จะทำให้ชาวบ้านและชุมชนสามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้อย่างเหมาะสม และเกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง ดังนั้นธุรกิจชุมชน จึงนับว่าเป็นวิธีการหรือกระบวนการที่มีประโยชน์อย่างยิ่งต่อ “การพัฒนาคนและชุมชน” ซึ่งนอกจากนี้ ผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนโดยตรงแล้วยังเชื่อว่าจะมีผลต่อการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนด้วย

ในการศึกษาเรื่องผู้ประกอบการในประเทศแอฟริกาใต้ของ Adonisi and Wyk (2012) พบว่ามีปัจจัย 8 ด้าน ของระบบการบริหารงานบุคคลที่ส่งผลต่อด้านการตลาดของผู้ประกอบการ คือ การตัดสินใจในการทำงาน สิ่งสนับสนุนด้านการจัดการ ระบบแรงจูงใจ การได้มาซึ่งนวัตกรรม การสนับสนุนทางการเงิน เวลาในการทำงานที่ยืดหยุ่น ขอบเขตขององค์การ และระยะเวลาการทำงาน

ในด้านของการเงินชุมชน ปัทมาวดี ชูชุกิ (2552: 20-21) ได้อธิบายไว้ว่า องค์การการเงินในชุมชน เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ชาวบ้านใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ด้วยการกู้ยืมแหล่งเงินที่ดอกเบี้ยต่ำที่สุดมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรม เช่น การเกษตร อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังคงจำเป็นต้องกู้เงินจากหลายแหล่ง เพราะองค์การการเงินในชุมชนไม่สามารถตอบสนองความต้องการทางการเงินให้แก่ชาวบ้านต่อรายได้เพียงพอ

Promsaka Na Sakolnakorn (2010) ได้อธิบายถึงปัญหาของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศได้ว่า ปัญหาของผู้ประกอบการ คือ 1) เกิดจากนโยบายภาครัฐ และสิ่งที่รัฐสนับสนุน ไม่สามารถตอบสนองความต้องการและความเป็นจริงของการเปลี่ยนแปลงทางอุตสาหกรรมวิสาหกิจได้ 2) มีปัญหาทางการเงิน เช่น ไม่สามารถยืมเงินจากสถาบันการเงินได้ 3) ขาดความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ 4) ปัญหาด้านแรงงาน โดยเฉพาะทักษะแรงงานที่หายาก และแรงงานมีอัตราการเข้า-ออก จากงานสูง และ 5) ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านการตลาด นอกจากนี้ (เฉลิมพล จตุพร และคณะ, 2550) ได้ศึกษาการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกร ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน ที่อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี โดยผลการศึกษาพบว่าในส่วนของวิสาหกิจชุมชนจะต้องปรับปรุงการดำเนินงานในเรื่องการตลาด การบริหารการผลิต กระบวนการจัดการสินค้า และความรับผิดชอบต่อชุมชน

สุดาณี คำดี และคณะ (2547) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เพื่อขยายผลการผลิตแปรรูปน้ำมันงาปลอดสารเคมี สุวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลวิจัยพบว่าองค์ความรู้ในการปลูกงาและสกัดน้ำมันงา ได้รับการสืบทอดจากบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของชาวไทยใหญ่ โดยสถาบันครอบครัวเป็นแหล่งก่อเกิดการเรียนรู้ สัมผัส จนกลายเป็นองค์ความรู้ และมีการพัฒนาต่อเนื่ององค์ความรู้ในการสกัดน้ำมันงาจากเดิม โดยอาศัยความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยพัฒนากระบวนการสกัดน้ำมันงาจากเดิม แบบใช้ครกไม้กับแรงงานวัว/ควาย ในการสกัด มาเป็นการใช้ครกไม้กับพลังน้ำหรือกังหันน้ำ และแบบประยุกต์โดยใช้ครกไม้กับพลังงานไฟฟ้าในการสกัดน้ำมันงา

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่ (2554: 58) ได้รายงานสถานการณ์ของวิสาหกิจชุมชนจังหวัดแพร่ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานรัฐไว้ว่า 1) มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะด้านเจ้าหน้าที่และระบบการทำงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน 2) หน่วยงานภาคียังไม่ให้การสนับสนุนส่งเสริมเท่าที่ควร 3) การบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชนช้า 4) เนื้อหาแบบประเมินศักยภาพมีมากเกินไป ควรปรับให้กระชับเพื่อสะดวกและรวดเร็วและเข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง 5) แบบรายงานวิสาหกิจมีมากเกินไปควรจัดหมวดหมู่ที่เป็นข้อมูลที่สำคัญนำไปใช้ได้จริง 6) เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูลมีงานบันทึกปริมาณมาก ทำให้เกิดความล่าช้าในการบันทึกข้อมูล 7) การติดตามการดำเนินงานกลุ่ม หน่วยงานภาคีระดับอำเภอ ให้ความร่วมมือน้อย 8) หน่วยงานภาคีไม่ได้ใช้ประโยชน์จากข้อมูลการประเมินศักยภาพหรือข้อมูลอื่น ๆ ในระบบสารสนเทศวิสาหกิจชุมชน ในการพิจารณาส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน และ 9) วิสาหกิจชุมชนมีจำนวนมากและเจ้าหน้าที่มีจำนวนน้อย ทำให้การติดตามความก้าวหน้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่ทั่วถึง

จากข้อมูลของ สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก (2554: 45) ได้วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคใน การส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนของจังหวัดพิษณุโลก ไว้ดังนี้ 1) กรมส่งเสริมการเกษตรและหน่วยงานภาคี ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนน้อย ไม่จริงจัง และแนวทางการส่งเสริมไม่ชัดเจนและต่อเนื่องอีก ทั้งยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบต่องานส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน 2) กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบางกลุ่มได้เข้าร่วมกิจกรรมกับหน่วยงานภาคีหลายหน่วยงาน และมีการใช้ชื่ออื่นในการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มเดียวกัน ทำให้เกิดการสับสนและเข้าใจผิด ระหว่างหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน 3) วิสาหกิจชุมชนยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้และยังต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิต และเงินทุนจากภายนอก 4) หน่วยงานภาคีในระดับอำเภอ/จังหวัดยังทำงานแบบไม่บูรณาการและยังไม่เห็นความสำคัญ เนื่องจากมีความเข้าใจว่าวิสาหกิจชุมชนเป็นงานของกรมส่งเสริมการเกษตร และ 5) วิสาหกิจชุมชนบางแห่งที่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ไม่ได้เกิดจากปัญหาหรือความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง แต่มาจดทะเบียนเพื่อรอรับการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ และเพื่อหวังกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งมีได้ประกอบ กิจกรรมอย่างแท้จริงและต่อเนื่อง

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน มีปัจจัยหลากหลายแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละวิสาหกิจชุมชน เช่น ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา ได้แก่ ปัจจัยด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ส่วนปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน (ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังขรัตน์, 2556) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่มที่เป็นระบบผู้นำ สนับสนุนให้สมาชิกมีส่วนร่วมกำหนดทิศทาง เป้าหมาย และแผนการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ งบประมาณ การให้ความรู้ ความมีเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องด้วยการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ผสานกับภูมิปัญญาไทยจนสินค้าได้รับรองมาตรฐานและเป็นที่ยอมรับจากลูกค้า การพัฒนาความรู้ความสามารถและทักษะในการทำงานของสมาชิก ตลอดจนมีความสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ ทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น รวมทั้งการสร้างพหุวัฒนธรรมผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นประจำถิ่น (ฐานันท์ ตั้งรุจิกุล และคณะ, 2559) นอกจากนี้การศึกษาวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดนครสวรรค์ ระบุว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 เมื่อวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะกลุ่มดังต่อไปนี้ต่างกัน ได้แก่ จำนวนสมาชิก อายุการจัดตั้งกลุ่ม จำนวนเงินทุนหมุนเวียน และรายได้ของกลุ่ม (นวพร ประสมทอง, 2555)

การมีส่วนร่วมที่มีต่อประสิทธิผลการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน มีองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม ในการวางแผนการปฏิบัติงาน การมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จ การมีส่วนร่วมในการได้รับผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล สามารถที่จะทำให้งานการดำเนินการตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์การ สามารถส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผล สร้างความพึงพอใจให้กับสมาชิกในองค์การ ส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการประกอบกิจการ สร้างรายได้ให้กับสมาชิกและองค์การ ซึ่งเป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายองค์การ ในการบริหารจัดการ องค์การต่อไป (Cohen and Uphoff, 1980; Fornaroff, 1980; White, 1982; โกวิทย์ พวงงาม, 2545; อภิญา กังสนารักษ์, 2544) การศึกษาของยุภา ประยงทรัพย์ (2544) พบว่า ชุมชนมีการพึ่งตนเองในระดับครัวเรือนเป็นอันดับแรก ขั้นที่สองการพัฒนาสู่ขั้นก้าวหน้า เป็นการนำผลผลิตส่วนเกินมาแลกเปลี่ยนระหว่างกันในกลุ่มชน เกิดตลาดภายในชุมชนและระหว่างชุมชน และขั้นที่สาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนองสังคมภายนอก มีการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพผลผลิตในด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแข่งขันได้ และวิสาหกิจชุมชนที่มีการพัฒนาการเรียนรู้ของชุมชน โดยใช้แผนชุมชนเป็นแกนนำ เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน โดยมีองค์การภายนอกเป็นเพียงผู้สนับสนุน ทำให้ชุมชนมีอำนาจในการกำหนดปัจจัยที่ควบคุมและดูแลการผลิต ตลอดจนกระบวนการผลิต

การแลกเปลี่ยนและจัดสรรผลผลิตที่เกิดขึ้น ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการอย่างสอดคล้อง และพอเพียง

### ภาคสรุป

จากการตรวจเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยสามารถสรุปผลเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้กระบวนการจัดการกลุ่มสมาชิกที่มีผลต่อการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน คือ

การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน หมายถึง มีการวางแผนและการบริหารจัดการกลุ่มให้เป็นระบบ มีการสอนงาน ชี้แจงหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่สมาชิกแต่ละคน

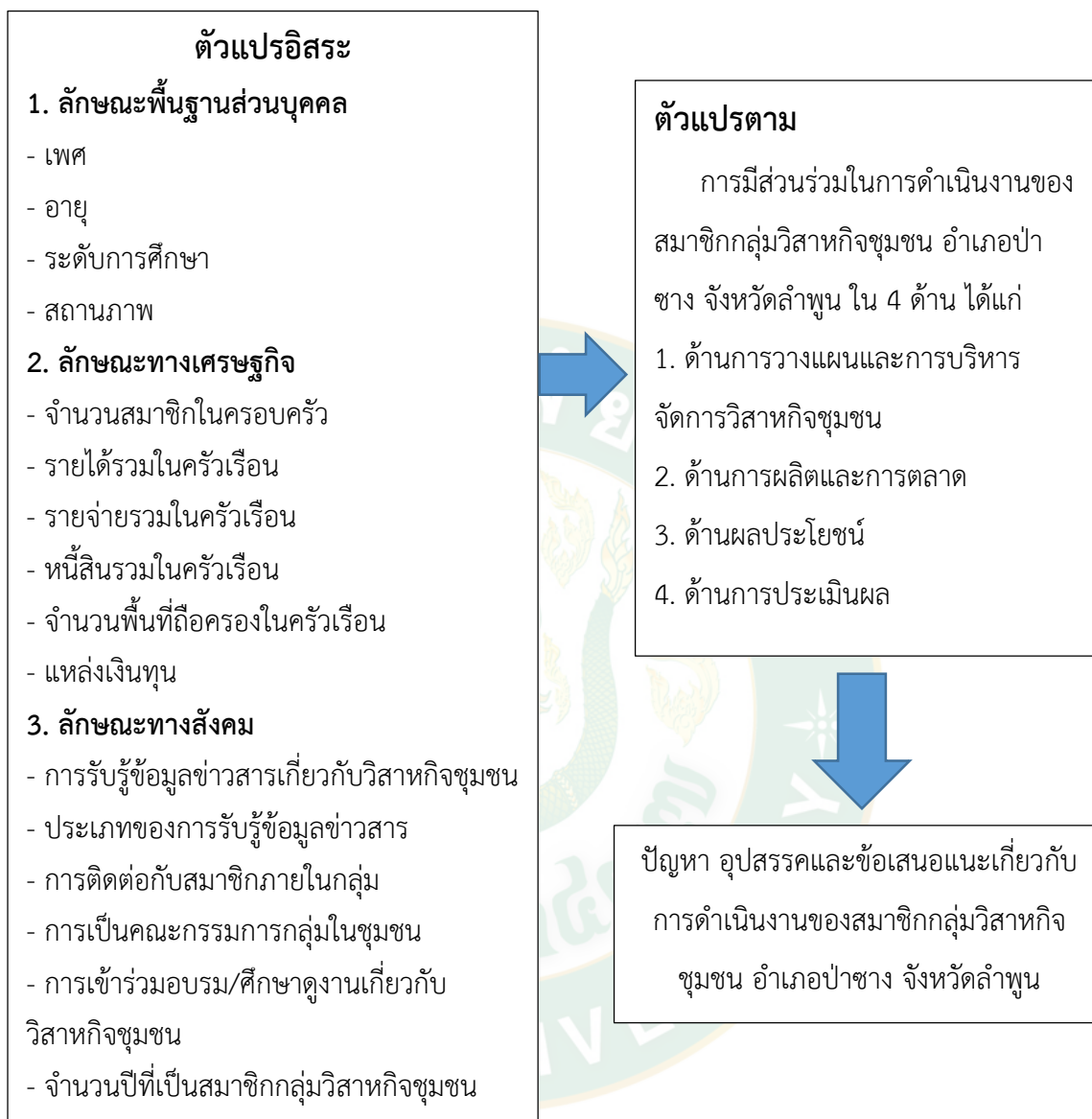
การมีส่วนร่วมในด้านการผลิตและการตลาด หมายถึง การเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนในการผลิต การจัดการตลาดรองรับผลผลิต รวมถึงการตลาดออนไลน์

การมีส่วนร่วมในด้านผลประโยชน์ การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความรู้เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูปเพิ่มขึ้น การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว การรับผลประโยชน์ที่ทำให้มีความคุ้นเคยสนิทสนมกับเพื่อนสมาชิก และการรับผลประโยชน์ที่ทำให้เป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น

การมีส่วนร่วมในด้านการประเมินผล หมายถึง การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของธุรกิจการทำงานเพื่อติดตามผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่ม การประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปี การประเมิน ผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม และการประเมินผลการปฏิบัติงานของสมาชิกกลุ่ม

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหมดยุคนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยในการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลำพูน ทำให้ทราบถึงปัญหาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลำพูน ตลอดจนปัญหาและข้อเสนอแนะ และอุปสรรคในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน จังหวัดลำพูน เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐเข้าไปให้ความรู้และช่วยแก้ไขปัญหาแก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไป

### กรอบแนวคิด



ภาพที่ 4 กรอบแนวคิด

### บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม กับการมีส่วนร่วมของสมาชิก รวมถึงศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ศึกษาได้เลือกใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยตามลำดับดังต่อไปนี้

#### สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่สำหรับดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พื้นที่อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน เหตุผลสำหรับสถานที่ดำเนินการวิจัยคือ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหลายกลุ่ม และมีการดำเนินงานกลุ่มที่เข้มแข็ง

#### ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดให้ประชากรในการศึกษา คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 695 คน จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 63 กลุ่ม และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสองขั้นตอน (Two-stage sampling) เพื่อหาตัวอย่างของสมาชิกที่จะใช้เป็นตัวแทนในการเก็บข้อมูลวิจัย โดยสามารถแสดงการสุ่มได้ดังนี้

มีสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีจำนวนทั้งหมด 695 คน จากสูตร Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 โดยจะสามารถแสดงได้ดังนี้

การคำนวณการสุ่มตัวอย่าง (Yamane, 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนที่ 0.05 ได้ขนาดตัวอย่าง เท่ากับ 254 คน โดยมีสูตรคำนวณดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ

$n$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

$N$  = ขนาดของประชากรทั้งหมด

$e$  = ค่าคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

แทนค่า

$$\begin{aligned} n &= \frac{695}{1 + 695(0.05)^2} \\ &= \frac{695}{1 + 695(0.0025)^2} \\ &= \frac{695}{2.738} \\ &= \underline{\underline{253.8}} \end{aligned}$$

ดังนั้น จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง (เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ) จำนวน 254 คน

### ขั้นตอนที่ 1

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้ว ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างเป็นตัวแทนประชากรแต่ละตำบล โดยการใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified sampling) เทียบสัดส่วนกลุ่มตัวอย่าง จากขนาดประชากรในแต่ละตำบล เนื่องจากประชากรในแต่ละตำบลมีจำนวนไม่เท่ากัน จึงจำเป็นต้องหาสัดส่วนของขนาดตัวอย่าง โดยขนาดตัวอย่างจะเป็นสัดส่วนกับประชากรทั้งหมดตามสมการ (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2548) ดังนี้

$$n_i = \frac{N_i n}{N}$$

เมื่อ

$n_i$  = ขนาดของตัวอย่างที่จะทำการสุ่มแต่ละกลุ่ม

$n$  = ขนาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

$N$  = ขนาดของประชากรทั้งหมด

$N_i$  = ขนาดของประชากรในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

**ตารางที่ 7** จำนวนสมาชิกและกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในปี 2562 จำนวน 8 ตำบล

ชื่อตำบล	จำนวนสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน	จำนวนเกษตรกรตัวอย่าง (คน)
1. นครเจดีย์	113	41
2. น้ำดิบ	124	45
3. ท่าคุ้ม	109	40
4. มะกอก	80	29
5. แม่แรง	75	27
6. ม่วงน้อย	59	22
7. ป่าซาง	54	20
8. บ้านเรื่อน	81	30
<b>รวม</b>	<b>695</b>	<b>254</b>

ที่มา: รายชื่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในปี 2562

## ขั้นตอนที่ 2

เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลแล้ว จึงสุ่มรายชื่อสมาชิกวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ในแต่ละตำบล ดังกล่าว โดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) แบบจับสลากไม่ใส่กลับ จนได้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

### เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

ตามกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework Of The Research) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสารอ้างอิง ตำรา งานวิจัยและแหล่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการสร้างแบบสอบถาม

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการทำวิจัยคือ แบบสอบถาม ได้กำหนดให้ใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended questions) และคำถามปลายปิด (Close-ended questions) สร้างเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อรวบรวมรายละเอียดเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ได้แก่

1. ข้อมูลลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล อันได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และสถานภาพ
2. ข้อมูลลักษณะทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน รายได้รวมในครัวเรือน และจำนวนหนี้สินในครัวเรือน
3. ข้อมูลลักษณะทางสังคม อันได้แก่ ช่องการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร การมีตำแหน่งทางสังคม ประสบการณ์การฝึกอบรม และการดูงานเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน และระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานต่าง ๆ ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจ อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งข้อคำถามมีทั้งหมด 22 ข้อ แบ่งข้อคำถามเป็น 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ด้านการผลิตและการตลาด ด้านผลประโยชน์และด้านการประเมินผล โดยกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน แสดงระดับการมีส่วนร่วม ตามมาตราประมาณค่า 5 ระดับของ Likert's scale ดังนี้

มีส่วนร่วมมากที่สุด	ค่าคะแนน	5 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	ค่าคะแนน	4 คะแนน
มีส่วนร่วมปานกลาง	ค่าคะแนน	3 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	ค่าคะแนน	2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	ค่าคะแนน	1 คะแนน

เกณฑ์ในการประเมินระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน พิจารณาตามเกณฑ์ค่าเฉลี่ย (mean) ของเบสท์ (Best.1981 : 184) ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระดับของการมีส่วนร่วม

4.50 – 5.00	มีส่วนร่วมมากที่สุด
3.50 – 4.49	มีส่วนร่วมมาก
2.50 – 3.49	มีส่วนร่วมปานกลาง
1.50 – 2.49	มีส่วนร่วมน้อย
1.00 – 1.49	มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งจะใช้แบบสอบถามปลายเปิด

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่สร้างขึ้น โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย 2 ประเภท คือ

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีลักษณะคำถามปลายปิด (Close – ended Questions) และคำถามปลายเปิด (Open – ended Questions) โดยการเก็บแบบสอบถามเป็นรายบุคคล จากกลุ่มตัวอย่างสมาชิกจำนวน 254 คน

### การทดสอบเครื่องมือ

แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ถูกสร้างขึ้นจากการศึกษา ค้นคว้า และจากการตรวจเอกสาร จะถูกนำมาทดสอบเพื่อให้เกิดความแม่นยำ 4 ด้าน คือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของเครื่องมือ การทดสอบความตรงของแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะเสนอต่อประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษา เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2. การทดสอบความเชื่อถือได้ (Reliability) แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ที่ถูกต้องสอบโดยประธานและคณะกรรมการที่ปรึกษาแล้วจะนำไปทดสอบกับเกษตรกร ซึ่งเป็นเกษตรกรที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับเกษตรกรผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 ราย หลังจากนั้น นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ตามแบบสัมประสิทธิ์แอลฟา ตามแบบของ Cronbach  $\alpha$  Coefficient ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดให้ค่าความเชื่อมั่นที่ได้ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.70

ผลการทดสอบความเชื่อถือได้ โดยการนำแบบสอบถามไปทดสอบกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 30 รายในพื้นที่อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้ เท่ากับ 0.81 ถือได้ว่าแบบสอบถามที่ใช้สำหรับงานวิจัยนี้มีความเที่ยงน่าเชื่อถือ อยู่ในเกณฑ์ที่สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยให้ความแม่นยำมีความน่าเชื่อถือและความเชื่อมั่นสูง

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามและแบบทดสอบมาตรวจสอบความถูกต้อง จัดเรียงข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป (Statistical Package for the social Science : SPSS) เพื่อทำการแจกแจงข้อมูลที่ได้ในแต่ละส่วน ดังต่อไปนี้

1. ใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) วิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
2. ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุ (Multiple Regression Analysis) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมด อันได้แก่ ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ในการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน

## บทที่ 4

### ผลการวิจัยและวิจารณ์

การศึกษาวินิจฉัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการเก็บข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง จำนวน 254 คน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 4) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน และผู้วิจัยได้แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตาราง ประกอบการอธิบายตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 2 ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 4 ข้อมูลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม  
ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

เพศ

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 68.9 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 31.1 (ตารางที่ 8)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า เพศชายมักเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว และเป็นบุคคลหลักที่หาเลี้ยงครอบครัว ในงานวิสาหกิจชุมชนมักเกี่ยวข้องกับการทำการเกษตร ซึ่งการทำการเกษตรส่วนใหญ่ต้องใช้ความความแข็งแรงทนทานสูง ซึ่งเพศชายมีความแข็งแรงทนทานมากกว่าเพศหญิง

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามเพศ

(n=254)

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	175	68.9
หญิง	79	31.1

อายุ

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 48 ปี โดยมีอายุต่ำสุด 29 ปี และสูงสุดมีอายุ 60 ปี ซึ่งส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 41 - 50 ปี ร้อยละ 48.8 รองลงมาสมาชิกมีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป ร้อยละ 34.3 และสมาชิกที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี ร้อยละ 16.9 (ตารางที่ 9)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ในวัยกลางคน เป็นช่วงอายุที่ผ่านประสบการณ์การทำงานมามากพอที่จะสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีเหตุผล มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่และครอบครัว ดังนั้นจึงมีโอกาสนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในการทำงานหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดีกว่าผู้มีอายุน้อยกว่า

ตารางที่ 9 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามอายุ

(n = 254)

อายุ (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 40	45	16.9
41 – 50	124	48.8
มากกว่า 50	87	34.3
$\bar{x}$ = 47.50	S.D. = 6.36	Min – Max = 29 - 60

### ระดับการศึกษา

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ร้อยละ 49.2 รองลงมาสมาชิกจบการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 18.5 ถัดมาสมาชิกจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 18.1 ถัดมาสมาชิกจบการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ร้อยละ 13.4 และสมาชิกไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 0.8 (ตารางที่ 10)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) เนื่องจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งมักจะได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือ ปวช. ในปัจจุบันการศึกษาเป็นแรงจูงใจให้เกิดการเรียนรู้และการศึกษาสามารถปลูกฝังให้ประชาชนเล็งเห็นถึงความสำคัญ และยังส่งผลให้เกิดการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ

ตารางที่ 10 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามระดับการศึกษา

(n = 254)

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่ได้รับการศึกษา	2	0.8
ประถมศึกษา	46	18.1
มัธยมศึกษา/ปวช.	125	49.2
อนุปริญญา/ปวส.	34	13.4
ปริญญาตรี	47	18.5

### สถานภาพ

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส ร้อยละ 86.2 และมีสถานภาพโสด ร้อยละ 13.8 (ตารางที่ 11)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส เนื่องจากการที่สมาชิกส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน ซึ่งปกติช่วงวัยนี้ก็จะมีการสร้างครอบครัว และเป็นส่วนสำคัญให้เกิดการยอมรับจากสังคม ตลอดจนการสมรสหรือการแต่งงานถือว่าเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับตัวเอง ทั้งในด้านการมีทายาทในการสืบสกุล และด้านการสร้างรายได้จากการประกอบอาชีพ

ตารางที่ 11 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามสถานภาพ

(n = 254)

สถานภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	35	13.8
สมรส	219	86.2

### จำนวนสมาชิกในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน โดยมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่ำสุด 2 คน และสูงสุด 6 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ร้อยละ 78.3 รองลงมามีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนไม่เกิน 2 คน ร้อยละ 13 และมีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่า 4 คน ร้อยละ 8.7 (ตารางที่ 12)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 3 - 4 คน ซึ่งเป็นลักษณะแบบครอบครัวเดี่ยว โดยประกอบด้วย สามี ภรรยา และลูก ซึ่งครอบครัวส่วนใหญ่ในปัจจุบันนี้มักมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว

ตารางที่ 12 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

(n = 254)

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 2	33	13
3 - 4	199	78.3
มากกว่า 4	22	8.7
$\bar{x} = 3.35$	SD = 0.85	Min - Max = 2 - 6

### จำนวนแรงงานในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน โดยต่ำสุดมี 1 คน และสูงสุดมี 4 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีแรงงานอยู่ระหว่าง 2 - 3 คน ร้อยละ 87.8 รองลงมา มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่เกิน 1 คน ร้อยละ 9.8 และมีจำนวนแรงงานในครัวเรือนมากกว่า 3 คน ร้อยละ 2.4 (ตารางที่ 13)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเพื่อหาเลี้ยงชีพ 2 - 3 คน ซึ่งสามารถช่วยกันหาเลี้ยงชีพภายในครอบครัวและช่วยลดอัตราการจ้างงานลง ทำให้ประหยัดเงินทุนในการทำการเกษตรได้

ตารางที่ 13 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนแรงงานในครัวเรือน

(n = 254)

จำนวนแรงงานในครัวเรือน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 1	25	9.8
2 - 3	223	87.8
มากกว่า 3	6	2.4
$\bar{x} = 2.33$	SD = 0.69	Min - Max = 1 - 4

### จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือนเฉลี่ย 1 คน โดยต่ำสุดคือ ไม่มีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน และสูงสุดมี 5 คน ซึ่งส่วนใหญ่มีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 1 - 2 คน ร้อยละ 55.9 รองลงมาไม่มีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน ร้อยละ 40.2 และมีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือนมากกว่า 2 คน ร้อยละ 3.9 (ตารางที่ 14)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า ในปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่มีผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน 1 - 2 คน โดยผู้อยู่ในอุปการะส่วนใหญ่คือวัยเด็ก ซึ่งเป็นลูกหลานของคนในครอบครัว

ตารางที่ 14 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน

(n = 254)

จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน (คน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	102	40.2
1 - 2	142	55.9
มากกว่า 2	10	3.9
$\bar{X} = 0.87$	SD = 0.88	Min – Max = 0 - 5

#### จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 9.03 ไร่ โดยมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนต่ำสุด 0.5 ไร่ และสูงสุดที่ 30 ไร่ ซึ่งส่วนใหญ่สมาชิกมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนอยู่ระหว่าง 6 – 10 ไร่ ร้อยละ 53.1 รองลงมาสมาชิกมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนไม่เกิน 5 ไร่ ร้อยละ 23.6 และสมาชิกมีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนมากกว่า 10 ไร่ ร้อยละ 23.2 (ตารางที่ 15)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนไม่เกิน 6 - 10 ไร่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีขนาดเหมาะสมต่อจำนวนสมาชิกในครัวเรือน

ตารางที่ 15 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามพื้นที่ถือครองในครัวเรือน

(n = 254)

พื้นที่ถือครองในครัวเรือน(ไร่)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 5	60	23.6
6 - 10	135	53.1
มากกว่า 10	59	23.2
$\bar{X} = 9.03$	SD = 5.35	Min – Max = 0.5 – 30

#### รายได้รวมในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีรายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ยที่ 168,858.27 บาทต่อปี โดยมีรายได้รวมในครัวเรือนต่ำสุดที่ 20,000 บาทต่อปี และสูงสุดที่ 500,000 บาทต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 100,001 – 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 83.1 รองลงมา

สมาชิกมีรายได้รวมในครัวเรือนมากกว่า 200,000 บาทต่อปี ร้อยละ 10.2 และสมาชิกมีรายได้รวมในครัวเรือนไม่เกิน 100,000 บาทต่อปี ร้อยละ 6.7 (ตารางที่ 16)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่ใหญ่มีรายได้รวมในครัวเรือนต่อปีอยู่ระหว่าง 100,001 – 200,000 บาท เนื่องจากสมาชิกวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและรับจ้าง จึงมีรายได้ที่ไม่แน่นอนแล้วแต่ฤดูกาล ซึ่งทำให้มีรายได้ที่แตกต่างกันออกไป

ตารางที่ 16 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามรายได้รวมในครัวเรือน

(n = 254)

รายได้รวมในครัวเรือน (บาทต่อปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 100,000	17	6.7
100,001 – 200,000	211	83.1
มากกว่า 200,000	26	10.2
$\bar{X} = 168,858.27$	SD = 51,954.13	Min – Max = 20,000 – 500,000

#### จำนวนหนี้สินในครัวเรือน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 117,909.45 บาท โดยต่ำสุดคือ ไม่มีหนี้สินในครัวเรือน และสูงสุดคือ 1,200,000 บาท ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่มีจำนวนหนี้สินอยู่ที่ 100,001 – 200,000 บาท ร้อยละ 50.4 รองลงมาไม่มีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 6.3 ถัดมาสมาชิกมีจำนวนหนี้สินมากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป ร้อยละ 6.3 และสมาชิกมีจำนวนหนี้สินไม่เกิน 100,000 บาท ร้อยละ 3.7 (ตารางที่ 17)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีหนี้สินในครัวเรือนจำนวน 100,001 – 200,000 บาท เนื่องจากรายได้จากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอาจจะไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูครอบครัวของสมาชิกส่วนใหญ่ได้

ตารางที่ 17 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนหนี้สินในครัวเรือน

(n = 254)

จำนวนหนี้สิน (บาท)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีหนี้สิน	16	6.3
ไม่เกิน 100,000	94	3.7
100,001 – 200,000	128	50.4
มากกว่า 200,000	16	6.3
$\bar{x}$ = 117,909.45	SD = 117,646.40	Min – Max = 0 – 1,200,000

#### จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

จากการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนโดยเฉลี่ยที่ 4 ครั้งต่อเดือน โดยต่ำสุดคือ 1 ครั้งต่อเดือน และสูงสุด คือ 15 ครั้งต่อเดือน โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่ 3 - 5 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 61.8 รองลงมาสมาชิกมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารไม่เกิน 2 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 26.4 และสมาชิกมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากกว่า 5 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 11.8 (ตารางที่ 18)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่ 3 - 5 ครั้งต่อเดือน แสดงว่าสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อนำไปต่อยอดในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ตารางที่ 18 จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

(n = 254)

จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (ครั้งต่อเดือน)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 2	67	26.4
3 - 5	157	61.8
มากกว่า 5	30	11.8
$\bar{x}$ = 3.60	SD = 1.81	Min – Max = 1 - 15

### ประเภทของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ร้อยละ 18 รองลงมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจาก Smart Farmer หรือ Young Smart Farmer ร้อยละ 15.4 ถัดมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากโทรทัศน์ ร้อยละ 15 ถัดมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากเอกสารหรือวารสาร ร้อยละ 14 ถัดมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากผู้นำชุมชน ร้อยละ 13.8 ถัดมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหอกระจายข่าวชุมชน ร้อยละ 11 ถัดมา มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากอาสาสมัครเกษตร ร้อยละ 8.8 และมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ ร้อยละ 4 (ตารางที่ 19)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และจาก Smart Farmer หรือ Young Smart Farmer เนื่องจากเป็นช่องทางที่พบเจอได้บ่อยในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

**ตารางที่ 19** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามประเภทของการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

(n = 254)

ประเภทของการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โทรทัศน์	38	15
หนังสือพิมพ์	10	4
เอกสาร/วารสาร	36	14
เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	46	18
หอกระจายข่าวชุมชน	28	11
อาสาสมัครเกษตร	22	8.8
Smart Farmer /Young Smart Farmer	39	15.4
ผู้นำชุมชน	35	13.8

### การติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรโดยเฉลี่ยที่ 1 ครั้งต่อปี โดยต่ำสุดคือ ไม่เคยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร และสูงสุดคือ 10 ครั้งต่อปี โดยสมาชิกส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรอยู่ระหว่าง 1 - 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 64.6 รองลงมาสมาชิกไม่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรม

ส่งเสริมการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 28.7 และสมาชิกมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรมากกว่า 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 6.7 (ตารางที่ 20)

จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อขอข้อมูลหรือขอแนะนำเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ของตนเอง เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ ๆ ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนต่อไป

**ตารางที่ 20** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร

(n = 254)

การติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร (ครั้งต่อปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มีการติดต่อ	73	28.7
1 - 2	164	64.6
มากกว่า 2	17	6.7
$\bar{x} = 1.02$	SD = 1.12	Min - Max = 0 - 10

#### ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ยที่ 2 ปี โดยมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกต่ำสุด 1 ปี และสูงสุด 5 ปี ซึ่งส่วนใหญ่มีระยะเวลาการเป็นสมาชิกอยู่ระหว่าง 2 - 3 ปี ร้อยละ 68.5 รองลงมามีระยะเวลาการเป็นสมาชิกไม่เกิน 1 ปี ร้อยละ 22.8 และมีระยะเวลาการเป็นสมาชิกมากกว่า 3 ปี ร้อยละ 8.7 (ตารางที่ 21)

จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมา 2 - 3 ปี ทำให้สมาชิกมีประสบการณ์และมีความเชี่ยวชาญในการทำงานวิสาหกิจชุมชน

**ตารางที่ 21** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามระยะเวลาการเป็นสมาชิก  
กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(n = 254)

ระยะเวลาการเป็นสมาชิก (ปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 1	58	22.8
2 - 3	174	68.5
มากกว่า 3	22	8.7
$\bar{X} = 2.27$	SD = 0.96	Min - Max = 1 - 5

#### จำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี โดยต่ำสุดคือ ไม่ได้เข้าร่วมประชุม และสูงสุดคือ 7 ครั้งต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่ระหว่าง 1 - 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 61 รองลงมาไม่ได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในรอบปี ร้อยละ 26 และมีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากกว่า 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 13 (ตารางที่ 22)

จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่มีการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อปรึกษาหารือหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันภายในกลุ่ม และการระดมความคิดเห็นสำหรับการวางแผนการทำงาน และการแก้ไขปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

**ตารางที่ 22** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

(n = 254)

จำนวนการเข้าร่วมประชุม (ครั้งต่อปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	66	26
1 - 2	155	61
มากกว่า 2	33	13
$\bar{X} = 1.37$	SD = 1.63	Min - Max = 0 - 7

### จำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างมีการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี โดยต่ำสุดคือ ไม่ได้เข้าร่วมศึกษาดูงาน และสูงสุดคือ 7 ครั้งต่อปี ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนในรอบปี คิดเป็นร้อยละ 60.6 รองลงมา มีการเข้าร่วมศึกษาดูงานอยู่ระหว่าง 1 - 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 38.2 และมีการเข้าร่วมศึกษาดูงานมากกว่า 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 1.2 (ตารางที่ 23)

จากผลการวิจัยพบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ เนื่องจากความไม่พร้อมต่าง ๆ ของสมาชิกและกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น เรื่องค่าใช้จ่าย และเวลา เป็นต้น

**ตารางที่ 23** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามจำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ

(n = 254)

จำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงาน (ครั้งต่อปี)	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	154	60.6
1 - 2	97	38.2
มากกว่า 2	3	1.2
$\bar{X} = 0.51$	SD = 0.77	Min - Max = 0 - 7

### ตำแหน่งทางสังคม

จากผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม คิดเป็นร้อยละ 81.9 รองลงมาเป็นคนคณะกรรมการหมู่บ้าน ร้อยละ 7.1 ถัดมาเป็นอาสาสมัครเกษตร ร้อยละ 3.9 ถัดมาเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) ร้อยละ 3.5 ถัดมาเป็นผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 3.1 และเป็นกำนัน ร้อยละ 0.4 (ตารางที่ 24)

จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า สมาชิกส่วนใหญ่ไม่มีตำแหน่งทางสังคม เนื่องจากตำแหน่งทางสังคมต่าง ๆ เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นเพียงคนส่วนน้อยที่เป็นตัวแทนผู้นำคนในชุมชน

**ตารางที่ 24** จำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจำแนกตามตำแหน่งทางสังคม

(n = 254)

ตำแหน่งทางสังคม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่มี	208	81.9
กำนัน	1	0.4
ผู้ใหญ่บ้าน	8	3.1
คณะกรรมการหมู่บ้าน	18	7.1
สมาชิก อบต. / สท.	9	3.5
อาสาสมัครเกษตร	10	3.9

**ตอนที่ 2 ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งมีการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมด 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน 2) ด้านการผลิตและการตลาด 3) ด้านผลประโยชน์ และ 4) ด้านการประเมินผล จำนวนทั้งสิ้น 22 ข้อ โดยวัดการประมาณค่า 5 ระดับการมีส่วนร่วม (ตารางที่ 25)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.06 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.16 รองลงมาด้านการวางแผน และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.11 ถัดมาด้านการผลิตและการตลาด มีค่าเฉลี่ย 4.07 และด้านผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.91 โดยทั้ง 4 ด้าน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก

**ตารางที่ 25** ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง  
จังหวัดลำพูน

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	$\bar{X}$	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน	4.11	0.45	มาก
2. ด้านการผลิตและการตลาด	4.07	0.51	มาก
3. ด้านผลประโยชน์	3.91	0.52	มาก
4. ด้านการประเมินผล	4.16	0.45	มาก
<b>รวม</b>	<b>4.06</b>	<b>0.43</b>	<b>มาก</b>

หมายเหตุ เกณฑ์คะแนนในการแปลผล

คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านมีข้อมูลดังนี้

**1. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีข้อย่อยทั้งหมด 6 ข้อ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.11 มีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 3 การเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.24 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาข้อที่ 5 การได้รับข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.17 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.09 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 4 การได้รับการสอนงานด้านต่าง ๆ และมีการผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนในหน้าที่อื่น ๆ กรณีสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการทำงาน มีค่าเฉลี่ย 4.08 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 6 การได้ร่วมวางแผนทางเกี่ยวกับการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.04 มี

ระดับการมีส่วนร่วมมาก และข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.02 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

จากการศึกษา โดยภาพรวมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตารางที่ 26)



**ตารางที่ 26** จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน  
ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

	การมีส่วนร่วม			ระดับการมีส่วนร่วม				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	35 (13.8)	190 (74.8)	29 (11.4)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.02	0.50	มาก
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	55 (21.7)	167 (65.7)	32 (12.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.09	0.58	มาก
3. การเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	83 (32.7)	148 (58.3)	23 (9.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.24	0.60	มาก
4. การได้รับการสอนงานด้านต่าง ๆ และมีการผลิตเปลี่ยนแปลงในหน้าที่อื่น ๆ กรณีสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการทำงาน	65 (25.6)	144 (56.7)	45 (17.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08	0.65	มาก
5. การได้รับข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ	80 (31.5)	137 (53.9)	37 (14.6)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.17	0.66	มาก
6. การได้รวมวางแผนทางเกี่ยวกับกรได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	56 (22.0)	152 (59.8)	46 (18.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.04	0.63	มาก
<b>รวม</b>						<b>4.11</b>	<b>0.45</b>	<b>มาก</b>

หมายเหตุ      คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก  
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย,  
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

## 2. ด้านการผลิตและการตลาด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการผลิตและการตลาด ซึ่งมีข้อย่อยทั้งหมด 6 ข้อ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.07 มีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำกับ ติดตาม และตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพ มีค่าเฉลี่ย 4.13 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าเพื่อให้จำหน่ายสินค้าได้หลายช่องทาง และข้อที่ 5 การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร หรือประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.08 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมในการกำหนดต้นทุนการผลิตของสินค้าของกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.07 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 6 การได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าของกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.08 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก และข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการขายและความต้องการของลูกค้า มีค่าเฉลี่ย 4.02 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

จากการศึกษา โดยภาพรวมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการผลิตและการตลาด โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตารางที่ 27)

**ตารางที่ 27** จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน  
ด้านการผลิตและการตลาด

(n = 254)

	การมีส่วนร่วม			ระดับการมีส่วนร่วม		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$ SD
1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการขายและความต้องการของลูกค้า	53 (20.9)	155 (61.0)	45 (17.1)	1 (0.4)	0 (0.0)	4.02 0.63
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน กำกับ ติดตาม และตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพ	72 (28.3)	142 (55.9)	40 (15.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.13 0.65
3. การมีส่วนร่วมในการกำหนดต้นทุนการผลิตของสินค้าของกลุ่ม	65 (25.6)	142 (55.9)	47 (18.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.07 0.66
4. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าเพื่อให้จำหน่ายสินค้าได้หลายช่องทาง	72 (28.3)	131 (51.6)	51 (20.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.08 0.69
5. การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือ ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม	80 (31.5)	115 (45.3)	58 (22.8)	1 (0.4)	0 (0.0)	4.08 0.74
6. การได้เข้าร่วมอบรมเพื่อพัฒนาของทางการจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าของกลุ่ม	59 (23.2)	149 (58.7)	46 (18.1)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.05 0.64
<b>รวม</b>						<b>4.07 0.51</b>

หมายเหตุ      คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก  
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย  
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

### 3. ด้านผลประโยชน์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านผลประโยชน์ ซึ่งมีข้อย่อยทั้งหมด 5 ข้อ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีค่าเฉลี่ย 3.91 มีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 3 การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหรือการแปรรูปเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ย 4.02 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาข้อที่ 1 การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก มีค่าเฉลี่ย 3.95 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 2 การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.90 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 4 การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว มีค่าเฉลี่ย 3.85 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก และข้อที่ 5 การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านเป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.84 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

จากการศึกษา โดยภาพรวมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านผลประโยชน์ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตารางที่ 28)



**ตารางที่ 28** จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน  
ด้านผลประโยชน์

	การมีส่วนร่วม				ระดับการมีส่วนร่วม			
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1. การได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก	47 (18.5)	148 (58.3)	47 (18.5)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.95	0.62	มาก
2. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น	38 (15.0)	153 (60.2)	63 (24.8)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.90	0.62	มาก
3. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการผลิตหรือการแปรรูปเพิ่มขึ้น	52 (20.5)	154 (60.6)	48 (18.9)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.02	0.63	มาก
4. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้แก่ครอบครัว	48 (18.9)	119 (46.9)	87 (34.3)	0 (0.0)	0 (0.0)	3.85	0.71	มาก
5. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านเป็นที่นับถือของคนในชุมชนมากขึ้น	40 (15.7)	135 (53.1)	77 (30.3)	2 (0.8)	0 (0.0)	3.84	0.68	มาก
<b>รวม</b>						<b>3.91</b>	<b>0.52</b>	<b>มาก</b>

หมายเหตุ      คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก  
 คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย  
 คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

#### 4. ด้านการประเมินผล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการประเมินผล ซึ่งมีข้อย่อยทั้งหมด 5 ข้อ โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก มีค่าเฉลี่ย 4.16 มีรายละเอียดดังนี้

ข้อที่ 3 การได้เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 4.20 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก รองลงมาข้อที่ 2 การได้เข้าร่วมประเมินผลการดำเนินธุรกิจของกลุ่มในรอบปีร่วมกับสมาชิกกลุ่มท่านอื่น ๆ มีค่าเฉลี่ย 4.18 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก ข้อที่ 4 การได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานในฐานะสมาชิกกลุ่ม และข้อที่ 5 การได้เข้าร่วมในการวางแผนการติดตามของกลุ่มวิสาหกิจในปีการผลิตต่อไป มีค่าเฉลี่ย 4.16 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก และข้อที่ 1 การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ย 4.10 มีระดับการมีส่วนร่วมมาก

จากการศึกษา โดยภาพรวมในประเด็นการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้านการประเมินผล โดยรวมมีระดับการมีส่วนร่วมมาก (ตารางที่ 29)



**ตารางที่ 29** จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิชาชีพทาง จังหวัดลำพูน  
ด้านการประเมินผล

(n = 254)

	การมีส่วนร่วม			ระดับการมีส่วนร่วม		
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	$\bar{X}$ SD
1. การติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ	43 (16.9)	194 (76.4)	17 (6.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.10 0.48
2. การเข้าร่วมประเมินผลการดำเนินงานธุรกิจของกลุ่มในรอบปีร่วมกับสมาชิกกลุ่มท่านอื่น ๆ	68 (26.8)	164 (64.6)	22 (8.7)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.18 0.57
3. การเข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและคณะกรรมการกลุ่ม	84 (33.1)	137 (53.9)	33 (13.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.20 0.65
4. การประเมินผลการปฏิบัติงานในฐานะสมาชิกกลุ่ม	61 (24.0)	172 (67.7)	61 (24.0)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.16 0.55
5. การเข้าร่วมการวางแผนการติดตามของกลุ่มวิชาชีพใน ปีการผลิตต่อไป	67 (26.4)	161 (63.4)	26 (10.2)	0 (0.0)	0 (0.0)	4.16 0.58
<b>รวม</b>						<b>4.16</b> <b>0.45</b>

หมายเหตุ คะแนนเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด, คะแนนเฉลี่ย 3.50 – 4.49 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก

คะแนนเฉลี่ย 2.50 – 3.49 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง, คะแนนเฉลี่ย 1.50 – 2.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.49 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด

### ตอนที่ 3 ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่มีผลต่อตัวแปรตาม โดยใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอย (Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระแต่ละตัวในทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) กับตัวแปรตามและมีระดับความสัมพันธ์มากน้อยเพียงใด การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้ตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัวแปร คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน รายได้รวมในครัวเรือน จำนวนหนี้สินในครัวเรือน จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน การติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวนการเข้าร่วมศึกษาต่องานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ และตำแหน่งทางสังคม เพื่อหาความสัมพันธ์กับตัวแปรตามจากการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน (ตารางที่ 30)

**ตารางที่ 30** ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัดรหัส
ตัวแปรตาม		รวมตัวแปร
PRAT	การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	$(P1 + P2 + P3 + P4) / 4$
ประกอบด้วยตัวแปรย่อย 4 ตัว		
P1	ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน	ค่าเฉลี่ย
P2	ด้านการผลิตและการตลาด	ค่าเฉลี่ย
P3	ด้านผลประโยชน์	ค่าเฉลี่ย
P4	ด้านการประเมินผล	ค่าเฉลี่ย

## ตารางที่ 30 (ต่อ)

ตัวแปร	รายละเอียด	การวัดรหัส
<b>ตัวแปรอิสระ</b>		
SEX	เพศ	ชาย=1 หญิง=0
AGE	อายุ	จำนวน (ปี)
EDU	ระดับการศึกษา	ระดับประถมศึกษา=0 ระดับมัธยมศึกษาขึ้นไป=1
STAT	สถานภาพ	สมรส=1 โสด=0
FAM	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	จำนวน (คน)
LAB	จำนวนแรงงานในครัวเรือน	จำนวน (คน)
SPON	จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน	จำนวน (คน)
AREA	จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน	จำนวน (ไร่)
INC	รายได้รวมในครัวเรือน	จำนวน (บาท/ปี)
DEBT	จำนวนหนี้สินในครัวเรือน	จำนวน (บาท)
INFO	จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ครั้ง/เดือน)
CONT	การติดต่อเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	จำนวน (ครั้ง/ปี)
MEM	ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ปี)
MEET	จำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ครั้ง/ปี)
SEE	จำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน	จำนวน (ครั้ง/ปี)
POSIT	ตำแหน่งทางสังคม	เป็น=1 ไม่เป็น=0

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

สำหรับการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนประกอบด้วย 16 ตัวแปร เพศ (SEX) อายุ (AGE) ระดับการศึกษา (EDU) สถานภาพ (STAT) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน (FAM) จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน (SPON) จำนวนแรงงานในครัวเรือน (LAB) จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน (AREA) รายได้รวมในครัวเรือน

(INC) จำนวนหนี้สินในครัวเรือน (DEBT) จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน (INFO) การติดต่อเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร (CONT) ระยะเวลาการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (MEM) จำนวนการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (MEET) จำนวนการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน (SEE) ตำแหน่งทางสังคม (POSIT) ต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน (PART)

เพื่อต้องการทราบว่าเป็นไปตามกรอบแนวคิดหรือไม่ โดยมีสมการแสดงความสัมพันธ์ ดังนี้

$$Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + b_3x_3 + b_4x_4 + \dots + b_{16}x_{16}$$

$$\begin{aligned} PART = & b_0 + b_1SEX + b_2AGE + b_3EQU + b_4STAT + b_5FAM + b_6LAB \\ & + b_7SPON + b_8AREA + b_9INCOME + b_{10}DEBT + b_{11}INFOR \\ & + b_{12}CONTACT + b_{13}MEMBER + b_{14}MEET + b_{15}SEE + b_{16}POSIT \end{aligned}$$

โดยที่  $b_0$  คือ ค่าคงที่  $b_1, b_2, \dots, b_{16}$  เป็นค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพบว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน มีจำนวนทั้งหมด 4 ตัวแปร โดยแบ่งออกเป็นตัวแปรที่มีผลทางบวก 3 ตัวแปร ได้แก่ รายได้รวมในครัวเรือน และตำแหน่งทางสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติในทางลบ คือ จำนวนหนี้สินในครัวเรือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ตัวแปรอิสระทั้งหมด สามารถอธิบายความแปรผันของตัวแปรตามหรือการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ร้อยละ 22.6 ส่วนที่เหลือร้อยละ 77.4 เป็นอิทธิพลจากตัวแปรอื่น ๆ (ตารางที่ 32)

การอธิบายตัวแปรอิสระทั้งหมด 4 ตัวแปร ที่มีผลต่อตัวแปรตามคือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. รายได้รวมในครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีรายได้รวมในครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น 1.532 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกต้องการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว จากการผลิตและจำหน่ายสินค้าของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของอัจฉรา เมฆสุวรรณ และบุญทวารณ วิงวอน (2558) ที่ได้ทำการศึกษายทบาทของภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านแม่ฮาว

อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานในเชิงพัฒนาการที่สูงขึ้น โดยวัดได้จากรายได้มากขึ้น และสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสนใจสร้างรายได้จากการผลิต

2. ตำแหน่งทางสังคม สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีตำแหน่งทางสังคมจะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมากกว่าเกษตรกรที่ไม่มีตำแหน่งทางสังคมอยู่ที่ 0.173 คะแนน เนื่องจากผู้ที่มีตำแหน่งทางสังคมมักเป็นผู้นำของชุมชน จึงเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมภายในกลุ่ม และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่ม สอดคล้องกับการศึกษาของ สุพัตรา รักษารศิลป์ และคณะ (2557) ที่ได้ทำการศึกษายอบบาทของผู้นำที่มีต่อกระบวนการจัดการความรู้ วิสาหกิจชุมชน ที่ประสบความสำเร็จภายใต้โครงการ สีนค่าประเภทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว จังหวัดบุรีรัมย์ พบว่า บทบาทผู้นำในการจัดการความรู้วิสาหกิจชุมชน แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ เป็นผู้อำนวยการ ประโยชน์ ผู้เอื้อประโยชน์ และผู้ประสานเชื่อมโยงเครือข่าย ให้แก่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

3. ระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นสมาชิกลานขึ้น 1 ปี จะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มขึ้น 0.129 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในระยะเวลาอันนานจะมีความผูกพันและทราบถึงความสำคัญของวิสาหกิจชุมชนได้เป็นอย่างดี จึงทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของ มินระดา และสถาพร (2559) ที่ได้ทำการศึกษการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านห้วยหลิม ตำบลมะบัว อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มซึ่งมีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกิดปัญหาที่สามารถหาทางแก้ไขร่วมกันได้ทันที โดยแรงงานส่วนมากมีทักษะ ความชำนาญ และประสบการณ์ในการทำงานมานาน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพ

4. จำนวนหนี้สินในครัวเรือน สามารถอธิบายได้ว่า เมื่อทุกค่าคงที่แล้วสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีจำนวนหนี้สินในครัวเรือนเพิ่มขึ้น จะมีผลทำให้ค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนลดลง 6.530 คะแนน ทั้งนี้เนื่องจากเมื่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีหนี้สินมากขึ้นจึงต้องให้ความสำคัญกับงานประจำของตนเองเพื่อที่จะได้ปลดหนี้ได้เร็วขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี กล่าวว่า หากเกษตรกรต้องการที่จะมีฐานะความมั่นคงของครัวเรือนสูงขึ้น เกษตรกรควรระมัดระวังหรือควรลดการกู้ยืมในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรหรือดอกเบี้ยที่ไม่น่าจำเป็นขึ้นมาใหม่ก็จะทำให้มีฐานะมั่นคงมากขึ้น

ตารางที่ 31 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามที่ใช้ในการวิเคราะห์

ตัวแปร	SEX	AGE	EDU	STAT	FAM	LAB	SPON	AREA	INC	DEBT	INFO	CONT	MEM	MEET	SEE
SEX															
AGE	.371**														
EDU	-.129*	-.253**													
STAT	.250**	.424**	-.164**												
FAM	-.243**	-.192**	.022	-.090											
LAB	.121	.132*	.063	.281**	.114										
SPON	-.229**	-.212**	-.016	-.126*	.559**	-.443**									
AREA	-.080	-.269**	.114	.062	.443**	.209**	.324**								
INC	.146*	.126*	.008	.260**	.145*	.457**	.021	.493**							
DEBT	.005	.087	-.102	.102	.093	.207**	-.007	.325**	.325**						
INFO	-.126*	-.003	.127*	.044	.354**	.082	.225**	.371**	.383**	.215**					
CONT	-.203**	-.114	.150*	-.106	.468**	-.012	.378**	.371**	.094	.067	.513**				
MEM	.152*	.168**	-.127*	.159*	.218**	.294**	-.037	.211**	.336**	.129*	.153*	.194**			
MEET	-.271**	-.359**	.153*	-.106	.519**	-.045	.450**	.738**	.098	.195**	.403**	.552**	.154*		
SEE	-.261**	-.258**	.127*	-.181**	.516**	-.094	.514**	.500**	.135*	.109	.437**	.656**	.161*	.613**	
POSIT	-.214**	-.137*	-.008	-.138*	.311*	-.068	.212**	.219**	.070	.016	.247**	.440**	.263**	.359**	.458**

หมายเหตุ \*\* มีความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญ 0.01 , \* มีความสัมพันธ์ระดับนัยสำคัญ 0.05

ตารางที่ 32 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่ม  
วิสาหกิจชุมชนกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

(n=254)

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	การมีส่วนร่วม		
	b	t	Sig.
1. เพศ	.015	.251	.802
2. อายุ	.004	.879	.380
3. ระดับการศึกษา	-.024	-.355	.723
4. สถานภาพ	-.095	-1.123	.263
5. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	.025	.555	.580
6. จำนวนแรงงานในครัวเรือน	-.064	-1.135	.258
7. จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน	-.016	-.327	.744
8. จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือน	.008	.824	.411
9. รายได้รวมในครัวเรือน	1.532	2.032	.043*
10. จำนวนหนี้สินในครัวเรือน	-6.530	-2.808	.005**
11. จำนวนการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน	.004	.209	.835
12. การติดต่อเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร	.018	.559	.577
13. ระยะเวลาที่เป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	.129	4.253	.000**
14. จำนวนครั้งในการเข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	-.036	-1.179	.240
15. จำนวนครั้งในการเข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจาก หน่วยงานราชการ	.004	.079	.937
16. ตำแหน่งทางสังคม	.173	2.237	.026*
ค่าคงที่	3.464	13.194	0.000**
R <sup>2</sup>		.226	22.60%
F		4.333	
Sig F		0.000	

หมายเหตุ \*\* มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 , \* มีความสัมพันธ์ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

**ตอนที่ 4 ข้อมูลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน  
อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนพบว่า

1. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.15)  
 ปัญหา ไม่มีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม และขาดความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมประชุม  
 ข้อเสนอแนะ ควรฝึกอบรมในการมาเข้าร่วมประชุม มีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและวางแผนอย่างต่อเนื่องที่ละขั้นตอน
2. ด้านการผลิตและการตลาด (จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.12)  
 ปัญหา มีปัญหาขาดความรู้ด้านการผลิตและการแปรรูปสินค้า สมาชิกไม่มีความรู้ด้านการตลาดทำให้สินค้าขายออกได้ยาก และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานจึงทำให้ไม่สามารถขยายตลาดไปได้ไกล  
 ข้อเสนอแนะ ควรนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยในการผลิตและแปรรูปสินค้า เพิ่มตลาดขายสินค้านอกพื้นที่ ตลาดออนไลน์ หรือร่วมโครงการขายกับประชานิยม และทำเรื่องขอรับรองมาตรฐานให้กับผลิตภัณฑ์
3. ด้านผลประโยชน์ (จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9)  
 ปัญหา สมาชิกไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงินรายได้  
 ข้อเสนอแนะ ควรตกลงรายละเอียดของการจัดสรรผลประโยชน์ให้ชัดเจน
4. ด้านการประเมินผล (จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.76)  
 ปัญหา การประเมินผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ขาดการรายงานผลการดำเนินการของกลุ่ม  
 ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชุมและชี้แจงความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ

## บทที่ 5

### สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน 4) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ซึ่งในปี พ.ศ. 2562 มีสมาชิกจำนวน 695 คน จากนั้นทำการกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนที่ระดับ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของสมาชิกเท่ากับ 254 คน สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสอบถาม จากนั้นวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่อหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบคัดเลือกเข้าด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

### สรุปผลการวิจัย

#### ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ซึ่งเป็นผู้นำหรือหัวหน้าครอบครัว และเป็นบุคคลหลักที่หาเลี้ยงครอบครัว มีอายุเฉลี่ย 48 ปี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ เรืองโร อินซากอง และวรทัศน์ อินทร์คัมพร (2559) ศึกษาความรู้ความเข้าใจและการปฏิบัติตนของเกษตรกรเกี่ยวกับภัยพิบัติทางการเกษตรในตำบลช่วงเปา อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ระดับการศึกษามีผลต่อความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภัยพิบัติทางด้านการเกษตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน มีจำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2 คน มีจำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือนเฉลี่ย 1 คน มีพื้นที่ถือครองในครัวเรือนเฉลี่ย 9.03 ไร่ สอดคล้องกับพินิตา สาลี

อาจ และคณะ (2562) ศึกษาการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังของเกษตรกรในเขตเทศบาล ตำบลศรี่ง อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า เมื่อเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลูกข้าวนาปรังเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้เกิดการยอมรับเทคโนโลยีการปลูกข้าวนาปรังเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ดังนั้นการนำเทคโนโลยีมาใช้จึงเป็นทางเลือกหลักของเกษตรกรที่มีพื้นที่ปลูกข้าวจำนวนมาก นำมาปรับใช้เพื่อให้ผลผลิตข้าวมีคุณภาพและได้ปริมาณเพียงพอกับการบริโภคและจำหน่าย มีรายได้รวมในครัวเรือนเฉลี่ย 168,858.27 บาทต่อปี มีจำนวนหนี้สินในครัวเรือนเฉลี่ย 117,909.45 บาท สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 4 ครั้งต่อเดือน มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร 1 ครั้งต่อปี สอดคล้องกับการศึกษาของเจริญ ดาวเรือง และคณะ (2559) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับเกษตรกรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ในอำเภอสว่างแดนดิน นครหลวงเวียงจันทน์ สปป.ลาว พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตรมีอิทธิพลต่อการยอมรับมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ โดยระบุว่า การได้รับข้อมูลข่าวสารในรูปแบบบุคคลจะมีความชัดเจนของข้อมูลและเข้าใจง่ายกว่าการได้รับข้อมูลข่าวสารแบบมวลชน ซึ่งมีผลต่อทัศนคติและความรู้ของเกษตรกร และจิตราพรพรณ ทันท่วง (2557) ศึกษาอิทธิพลของสื่อการรับรู้และความต้องการข่าวสารเทคโนโลยีการเกษตรของเกษตรกรอำเภอ ดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่าความถี่ในการรับข้อมูลข่าวสารสัมพันธ์กับความต้องการรับรู้ข่าวสาร เทคโนโลยีการเกษตรจากสื่อทั้งแบบบุคคล แบบกลุ่ม แบบสื่อมวลชน อธิบายได้ว่าเกษตรกรที่มีรายได้รวมสูง มีความต้องการข่าวสารเทคโนโลยีการเกษตรที่มากขึ้น เพื่อนำเข้ามาพัฒนาอาชีพทางการเกษตรของตนเอง การเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 2 ปี เข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเฉลี่ย 1 ครั้งต่อปี สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากไม่ได้เข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชนจากหน่วยงานราชการ สอดคล้องกับการศึกษาของ (กุลธินี ฝวนิล, พุฒิสรรค์ เครือคำ, ศรีนรังสรรค์ ไทยสมักร และ วีรพันธ์ กันแก้ว, 2534) ที่พบว่า การเข้าร่วมฝึกอบรมและดูงานด้านการเกษตรมีผลต่อการตัดสินใจในการเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้ผลเขตหนาวของเกษตรกรในพื้นที่โครงการหลวง และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนส่วนมากไม่มีตำแหน่งทางสังคม

### **ข้อมูลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน รวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.06 เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการประเมินผล มีค่าเฉลี่ย 4.16 สอดคล้องกับงานวิจัยของ อำนวย รอดคำ (2551 : 85) ศึกษาเรื่อง การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิก ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปอาหาร จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการประเมินผลใน

เรื่อง ความรู้ในการประเมิน เครื่องมือในการประเมิน รวมทั้งความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำ หรือแก้ปัญหาได้ อยู่ในระดับสูง รองลงมาด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน มีค่าเฉลี่ย 4.11 ถัดมาด้านการผลิตและการตลาด มีค่าเฉลี่ย 4.07 และด้านผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ย 3.91 โดยทั้ง 4 ด้าน มีระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก

### ข้อมูลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าตัวแปรอิสระทั้งหมด 16 ตัวแปร มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อยู่ร้อยละ 22.6 ( $R^2 = .226$ ) และเมื่อพิจารณาตัวแปรอิสระที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ พบว่ามีทั้งหมด 4 ตัวแปร โดยแบ่งออกเป็นตัวแปรที่มีผลทางบวก 3 ตัวแปร ได้แก่ รายได้รวมในครัวเรือน และตำแหน่งทางสังคม ซึ่งมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ อัจฉรา เมฆสุวรรณ และบุญทวรรณ วิงวอน (2558) ที่ได้ทำการศึกษาบทบาทของภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านแม่ฮาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง กล่าวว่า วิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานในเชิงพัฒนาการที่สูงขึ้น โดยวัดได้จากรายได้มากขึ้น และสมาชิกในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนสนใจสร้างรายได้จากการผลิต

ส่วนระยะเวลาในการเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับการศึกษาวิสาหกิจชุมชนใน จังหวัดนครสวรรค์ ระบุว่า การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 เมื่อวิสาหกิจชุมชนมีลักษณะกลุ่มดังต่อไปนี้ต่างกัน ได้แก่ จำนวนสมาชิก อายุการจัดตั้งกลุ่ม จำนวนเงินทุนหมุนเวียน และรายได้ของกลุ่ม (นวพร ประสมทอง, 2555) ในขณะที่ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ทางสถิติในทางลบ คือ จำนวนหนี้สินในครัวเรือน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เนื่องจากเมื่อสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีหนี้สินมากขึ้นจึงต้องให้ความสำคัญกับงานประจำของตนเองเพื่อที่จะได้ปลดหนี้ได้เร็วขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ สุเทพ พันประสิทธิ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี กล่าวว่า หากเกษตรกรต้องการที่จะมีฐานะความมั่นคงของครัวเรือนสูงขึ้น เกษตรกรควรระมัดระวังหรือควรลดการกู้ยืมในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรหรือดกก่อนหนี้สินที่ไม่จำเป็นขึ้นมาใหม่ก็จะทำให้มีฐานะมั่นคงมากขึ้น

## ข้อมูลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

จากการศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูนพบว่า

1. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน (จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.15)

ปัญหา ไม่มีการวางแผนและบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ สมาชิกบางคนไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของกลุ่ม และขาดความสม่ำเสมอในการเข้าร่วมประชุม

ข้อเสนอแนะ ควรมีกฎกติกาในการมาเข้าร่วมประชุม มีการประชุมกลุ่มอย่างสม่ำเสมอทุก ๆ เดือน เพื่อติดตามผลการดำเนินงานและวางแผนอย่างต่อเนื่องที่ละขั้นตอน และสมาชิกควรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางในการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนของตนเองอย่างชัดเจน

2. ด้านการผลิตและการตลาด (จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.12)

ปัญหา มีปัญหาขาดความรู้ด้านการผลิตและการแปรรูปสินค้า สมาชิกไม่มีความรู้ด้านการตลาดทำให้สินค้าขายออกได้ยาก และผลิตภัณฑ์ยังไม่ได้รับรองมาตรฐานจึงทำให้ไม่สามารถขยายตลาดไปได้ไกล

ข้อเสนอแนะ ควรมีนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาช่วยในการผลิตและแปรรูปสินค้า เพิ่มตลาดขายสินค้านอกพื้นที่ ตลาดออนไลน์ หรือร่วมโครงการขายกับไปรษณีย์ และทำเรื่องขอรับรองมาตรฐานให้กับผลิตภัณฑ์

3. ด้านผลประโยชน์ (จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9)

ปัญหา สมาชิกไม่ได้รับค่าตอบแทนในรูปแบบของเงินรายได้

ข้อเสนอแนะ ควรตกลงรายละเอียดของการจัดสรรผลประโยชน์ให้ชัดเจน และควรจัดให้มีกองทุนเพื่อดูแลสวัสดิการแก่สมาชิก เช่น การจัดตั้งกองทุน การให้กู้ยืมทุนใน การประกอบอาชีพเพิ่มเติมจากการปันผลในรูปแบบของเงิน

4. ด้านการประเมินผล (จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 2.76)

ปัญหา การประเมินผลไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ขาดการรายงานผลการดำเนินการของกลุ่ม

ข้อเสนอแนะ ควรมีการประชุมและชี้แจงความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ สนับสนุนให้สมาชิกได้มีการร่วมประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของตนเองว่ามีจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรคอย่างไร

### ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ควรมีการประชุมชี้แจงความก้าวหน้าผลการดำเนินงานของกลุ่มอย่างสม่ำเสมอในทุก ๆ เดือน เพื่อที่จะติดตามผลการทำงานและวางแผนอย่างต่อเนื่องทุกขั้นตอน โดยมีกฎกติกาในการมาเข้าร่วมประชุมที่ระบุชัดเจน เช่น มีการปรับเงินคนที่ไม่มาร่วมประชุมตามกำหนด และรับฟังทุกข้อคิดเห็นของสมาชิกทุกคน กำหนดหน้าที่ลงในระเบียบบังคับให้ชัดเจน แบ่งหน้าที่ให้มีสมาชิกที่ทำบัญชีหรือจ้านักบัญชีมาดูแลโดยเฉพาะ และเพิ่มรายละเอียดของการแบ่งปันผลประโยชน์ให้ชัดเจน มีการประเมินผลและเพิ่มการบันทึกข้อมูลอย่างต่อเนื่องในแต่ละขั้นตอนของการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับใช้

2. จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการที่สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีตำแหน่งทางสังคมจะมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน และสำนักงานเกษตรอำเภอป่าซาง ควรมุ่งเน้นส่งเสริมให้กับผู้นำชุมชน กลุ่มแกนนำเกษตรกร ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน หรือแกนนำเจ้าของธุรกิจต่าง ๆ ในพื้นที่เข้ามาเป็นเครือข่าย หรือเป็นแกนหลักในการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาร่วมกันของกลุ่มสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจในพื้นที่ให้เกิดขึ้นในทุกมิติของการดำเนินงาน

3. สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน และสำนักงานเกษตรอำเภอป่าซาง ควรมีการจัดทำแผนการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการหนี้สิน หรือการเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าหรือผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น โครงการฝึกอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์และตราสินค้า ตลอดจนโครงการให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐานและเป็นไปตามเกณฑ์ของภาครัฐและภาคการตลาด เพื่อให้รายได้และผลกำไรตอบแทนของกลุ่มสมาชิกมีเพิ่มมากขึ้น

4. สำนักงานเกษตรจังหวัดลำพูน และหน่วยงานภาคีอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรจัดให้มีการประเมินศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในทุกปี เพื่อส่งเสริมให้วิสาหกิจที่สามารถดำเนินการธุรกิจได้ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และให้การช่วยเหลือวิสาหกิจชุมชนที่ประสบปัญหา ทั้งด้านงบประมาณ ความรู้ในการจัดการ รวมไปถึงเงินทุน โดยให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำในระยะเวลาที่เหมาะสมกับสภาพของวิสาหกิจนั้น ๆ

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน
2. ควรศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชนของแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์
3. สามารถนำงานวิจัยนี้ไปประยุกต์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภออื่น ๆ ของจังหวัดลำพูนหรือจังหวัดอื่นๆ ต่อไป



## บรรณานุกรม

- กัญญามาน อินหว่าง, สุพจน์ อินหว่าง และ อภิชาติ วรรณภีระ. 2554. **เศรษฐกิจพอเพียงสู่วิสาหกิจชุมชน**. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <https://www.bloggang.com/m/viewdiary.php?id=kanymon&month=08-2015&date=09&group=12&blog=5> (8 มีนาคม 2563).
- โกวิทย์ พวงงาม. 2545. **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน**. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และ อคิน รพีพัฒน์, ม. ร. ว. 2527. **สังคมเศรษฐกิจและการเมืองของทรัพยากรชนบท (ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านยากจน)**. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เฉลิมพล จตุพร, ศุภพร ไทยภักดี, ปราโมทย์ สฤกษ์นิรันดร์ และ สาวิตรี รังสัทธ์. 2550. แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของเกษตรกรและชุมชน : กรณีศึกษาแนวพระราชดำริ “ทฤษฎีใหม่” และวิสาหกิจชุมชน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสระบุรี. **วารสารเกษตรศาสตร์(สังคม)**, 28(2), 265-275.
- ฐานันท์ ตั้งจุฑา, รัชมนต์ คำศรี, พาฝัน รัตนะ และ ไอริน สกุลศักดิ์. 2559. **ศึกษาศักยภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง**. น. 1326-1336. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7. 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยมหาดใหญ่.
- ถวิลวดี บุรีกุล. 2552. **การมีส่วนร่วม : แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ**. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. 2558. **ทฤษฎีองค์การ : มุมมองต่างกระบวนการทัศน์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. สมุทรปราการ: ดี.เค.ปริ้นติ้งเวิลด์.
- ธงพล พรหมสาขา ณ สกลนคร และ อุทิศ สังข์รัตน์. 2556. **แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา**. สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- นวพร ประสมทอง. 2555. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครสวรรค์. **วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม**, 8(15-16), 24-33.
- นิตยา เงินประเสริฐศรี. 2558. **ทฤษฎีองค์การและการออกแบบในคริสต์ศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2550. **แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์.

- บุรินทร์ รุจจนพันธุ์. 2556. แนวคิดเกี่ยวกับองค์กร ทฤษฎีองค์กร และการออกแบบองค์กร. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://blog.nation.ac.th/?p=2576> (10 มีนาคม 2563).
- ปัทมาวดี ชูชุกิ. 2552. Microfinance และการเงินชุมชน. เศรษฐศาสตร์สัมพันธ์ ลำดับที่ 4. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊ก.
- พรทิพย์ อนุตรพงษ์ และ ลำพอง บุญยี่น. 2544. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาเมืองน่าอยู่ จังหวัดนครสวรรค์. ม.ป.ท.: ม.ป.พ.
- มินระดา โคตรศรีวงศ์ และ สถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. 2559. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนสู่ความสำเร็จ กรณีศึกษากลุ่มทอผ้าไหมบ้านหวายหลิม ตำบลมะบ้า อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด. Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ), 9(3), 1632-1645.
- ยุภา ประยงทรัพย์. 2554. รายงานการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก กรณีประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- รังสรรค์ ปิติปัญญา, ไพโรจน์ ลิ้มศรีสกุลวงศ์ และ สุชิน ปลีหะจินดา. 2546. สถานภาพและแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายธุรกิจชุมชน. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วัลยา โพนสุวรรณ. 2549. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ลุ่มน้ำบางปะกง-ปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. 2547. วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่าง ร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: ภูมิปัญญาไทย.
- ศุภวรรณ เชื้อเมืองพาน. 2557. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดจำหน่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน บ้านไร่กองขิง ตำบลหนองควาย อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่. ใน การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานระดับชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2557 "สานพลังปัญญา เพื่อพัฒนาสู่สุขภาพ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม". วันที่ 26-27 มิถุนายน 2557 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- สมพร พวงประทุม. 2543. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สมุนไพรเพื่อความหลากหลายทางชีวภาพของชาวบ้านในชุมชนท้องถิ่นภาคเหนือ : กรณีศึกษา ชุมชนบ้านทุ่งยาว ตำบลศรีบัวบาน อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สัจจา บรรจงศิริ. 2554. การพัฒนาวิสาหกิจชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดพิษณุโลก.

พิษณุโลก: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดพิษณุโลก.

สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่. 2554. รายงานข้อมูลวิสาหกิจชุมชน จังหวัดแพร่. แพร่: กลุ่มส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกร สำนักงานเกษตรจังหวัดแพร่.

สำนักงานเกษตรอำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน. 2562. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา <http://pasang.lamphun.doae.go.th/> (10 มีนาคม 2563).

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. ม.ป.ป. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [https://www.nesdb.go.th/ewt\\_dl\\_link.php?nid=6422](https://www.nesdb.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422) (10 มีนาคม 2563).

สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน. 2548. แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://www.sceb.doae.go.th/index\\_n2.html](http://www.sceb.doae.go.th/index_n2.html) (8 เมษายน 2563).

สำนักงานสหกรณ์จังหวัดชัยนาท. 2561. [ระบบออนไลน์]. แหล่งที่มา [http://www.chainat.go.th/sub/cpd/coop\\_data/coop\\_015.htm](http://www.chainat.go.th/sub/cpd/coop_data/coop_015.htm) (10 มีนาคม 2563).

สุดาณี คำดี, จันทร์ศรี สุธรรม และ จินตนา โพธิ์ทิพย์. 2547. การจัดการองค์ความรู้เพื่อการขยายผลการผลิตและแปรรูปน้ำมันงา (อีดงา) ปลอดภัยสู่วิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเอง อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ระยะที่ 1. แม่ฮ่องสอน: ม.ป.พ.

สุเทพ พันประสิทธิ์. 2558. การศึกษาการขยายผลทางเศรษฐกิจของชุมชนบนพื้นฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง อำเภอวิหารแดง จังหวัดสระบุรี. *สุทธิปริทัศน์*, 29(92), 304-321.

สุพัตรา รักการศิลป์, ปุยาภรณ์ ศิริพานุมาศ และ สาธิต ผลเจริญ. 2557. บทบาทของผู้นำที่มีต่อกระบวนการจัดการความรู้ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จ ภายใต้โครงการ สินค้าประเภทหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับ 5 ดาว จังหวัดบุรีรัมย์ : ถอดบทเรียน. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 8(3), 139-152.

เสรี พงศ์พิศ และคณะ. 2544. วิสาหกิจชุมชน : แผนแม่บท แนวคิด แนวทาง ตัวอย่างร่างพระราชบัญญัติ. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อภิญา กังสนารักษ์. 2544. รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมในองค์กรที่มีประสิทธิผลระดับคณะของสถาบันอุดมศึกษา. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อัฉรา เมฆสุวรรณ และ บุญทวารณ วิงวอน. 2558. บทบาทของภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการขับเคลื่อนไปสู่ความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มตัดเย็บบ้านแม่ฮาว อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง. *สักทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 21(3), 20-31.

- Adonisi, M. & Wyk, R. v. 2012. The influence of Market Orientation, Flexibility and Job Satisfaction on Corporate Entrepreneurship. *International Business & Economic Research Journal*, 11(5), 477-485.
- Cohen , J. M. & Uphoff, N. T. 1980. **Effective Behavior in Organization**. New York: Richard D. Irwin Inc.
- Fornaroff, A. 1980. **Community Involvement in Health System for Primary Health Care**. Geneva: World Health Organization.
- Promsaka Na Sakolnakorn, T. 2010. The Analysis Of Problem And Threat Of Small And Medium-Sized Enterprizes In Northeast Thailand. *International Business & Economic Research Journal*, 9(9), 123-131.
- White, A. T. 1982. **Why Community Participation a Discussion of the argument go, Community participation: Current issue and lesson learned**. New York: United Nations Children's Fund.
- Yamane, T. 1973. **Statistics: An Introductory Analysis**. 3<sup>rd</sup>. New York: Harper and Row Publications.



ภาคผนวก

**แบบสอบถาม**  
**เรื่อง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มของสมาชิกวิสาหกิจชุมชน**  
**อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**

**คำชี้แจง**

1. แบบสอบถามชุดนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยข้อมูลที่ได้จะนำไปใช้ในการประกอบการทำวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท สาขาพัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ คำตอบในแบบสอบถามนี้จะนำไปใช้เพื่อการศึกษาวิจัยเท่านั้น จึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบคำถามทุกข้อและความคิดเห็นของท่านตามความจริง

2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

ตอนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

โดย นางชญาธิษฐ์ แสนราชา นักศึกษาสาขาวิชา พัฒนาทรัพยากรและส่งเสริมการเกษตร

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

คำชี้แจง โปรดกรอกข้อมูลลงในช่องว่าง  ให้ครบถ้วน หรือใส่เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

ลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล

1. เพศ  ชาย  หญิง
2. อายุ.....ปี
3. การศึกษาสูงสุด
 

<input type="checkbox"/> ไม่ได้รับการศึกษา	<input type="checkbox"/> ประถมศึกษา
<input type="checkbox"/> มัธยมศึกษา หรือ ปวช.	<input type="checkbox"/> อนุปริญญา หรือ ปวส.
<input type="checkbox"/> ปริญญาตรี	<input type="checkbox"/> สูงกว่าปริญญาตรี
4. สถานภาพ  สมรส  โสด

ลักษณะทางเศรษฐกิจ

5. จำนวนสมาชิกในครอบครัวทั้งหมดของท่าน.....คน (รวมผู้ให้สัมภาษณ์)
6. จำนวนแรงงานในครัวเรือนของท่าน.....คน
7. ท่านมีการจ้างแรงงานภายนอกครัวเรือนหรือไม่  มี  ไม่มี  
 ในกรณีที่มี “การจ้างแรงงาน” จ้างแบบใด
 

<input type="checkbox"/> แบบประจำ จำนวน .....	คน
<input type="checkbox"/> แบบชั่วคราว จำนวน .....	คน
8. จำนวนผู้อยู่ในอุปการะในครัวเรือน.....คน
9. จำนวนพื้นที่ถือครองในครัวเรือนของท่าน.....ไร่
 

<input type="checkbox"/> เป็นของตนเอง.....ไร่
<input type="checkbox"/> เช่าทำกิน.....ไร่
10. รายได้รวมในครัวเรือนทั้งหมดของท่าน.....บาท/ปี
 

<input type="checkbox"/> รายได้จากการทำอาชีพภาคการเกษตร.....บาท/ปี
<input type="checkbox"/> รายได้จากกลุ่มวิสาหกิจ.....บาท/ปี
<input type="checkbox"/> รายได้อื่น ๆ (ระบุ).....บาท/ปี
11. แหล่งสินเชื่อที่นำมาใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ไม่มี
- มี ได้แก่
1. ของตนเอง.....บาท
2. ญาติพี่น้อง.....บาท
3. เพื่อนบ้าน.....บาท
4. สหกรณ์การเกษตร.....บาท
5. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ชกส.).....บาท
6. แหล่งอื่น ๆ (ระบุ).....จำนวน.....บาท
- รวม.....บาท

### ลักษณะทางสังคม

12. ท่านมีการรับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชนจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
- วิทยุ.....ครั้งต่อเดือน
- โทรทัศน์.....ครั้งต่อเดือน
- หนังสือพิมพ์.....ครั้งต่อเดือน
- เอกสาร /วารสาร.....ครั้งต่อเดือน
- เจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตร.....ครั้งต่อเดือน
- หอกระจายข่าวชุมชน.....ครั้งต่อเดือน
- อาสาสมัครเกษตร.....ครั้งต่อเดือน
- Smart Farmer /Young Smart Farmer.....ครั้งต่อเดือน
- ผู้นำชุมชน.....ครั้งต่อเดือน
13. ท่านเคยมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กรมส่งเสริมการเกษตรหรือไม่
- ไม่เคยติดต่อ
- เคยติดต่อ จำนวน.....ครั้ง/ปี
14. ท่านเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมาแล้ว.....ปี
15. ท่านได้เข้าร่วมประชุมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน.....ครั้ง/ปี
16. ท่านได้เข้าร่วมศึกษาดูงานวิสาหกิจชุมชน จากหน่วยงานราชการ จำนวน.....ครั้ง/ปี
17. ปัจจุบันท่านมีตำแหน่งทางสังคมในชุมชนหรือไม่
- ไม่มีตำแหน่งทางสังคม

- มีตำแหน่งทางสังคม ได้แก่
- |   |  |
|---|--|
| <input type="checkbox"/> นายกเทศมนตรีเทศบาล | <input type="checkbox"/> นายกองค้การบริหารส่วนตำบล |
| <input type="checkbox"/> กำนัน              | <input type="checkbox"/> ผู้ใหญ่บ้าน               |
| <input type="checkbox"/> คณะกรรมการหมู่บ้าน | <input type="checkbox"/> สมาชิก อบต./ สท.          |
| <input type="checkbox"/> อาสมัครเกษตร       | <input type="checkbox"/> อื่น ๆ                    |

(ระบุ).....

**ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน**

**คำชี้แจง** คำถามในตอนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โปรดทำเครื่องหมาย  ลงในช่อง  ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านมากที่สุด

**โดยกำหนดให้**

- 1 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีส่วนร่วมน้อย
- 3 หมายถึง มีส่วนร่วมปานกลาง
- 4 หมายถึง มีส่วนร่วมมาก
- 5 หมายถึง มีส่วนร่วมมากที่สุด

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<b>ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน</b>					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการหาแนวทางในการดำเนินธุรกิจของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำแผนการดำเนินงานธุรกิจกลุ่มวิสาหกิจชุมชน					
3. ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
4. ท่านได้รับการสอนงานด้านต่าง ๆ และมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนในหน้าที่อื่น ๆ กรณีสมาชิกกลุ่มไม่เพียงพอต่อการทำงาน					
5. ท่านได้รับข้อมูลรายรับ-รายจ่าย ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ					
6. ท่านได้ร่วมวางแผนเกี่ยวกับการได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน					
<b>ด้านการผลิตและการตลาด</b>					
1. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการขายและความต้องการของลูกค้า					
2. ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผน กำกับ ติดตาม และตรวจสอบกระบวนการผลิตสินค้า เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพ					
3. ท่านมีส่วนร่วมในการกำหนดต้นทุนการผลิตของสินค้าของกลุ่ม					
4. ท่านมีส่วนร่วมในการพัฒนาสินค้าเพื่อให้จำหน่ายสินค้าได้หลายช่องทาง					
5. ท่านมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร/ประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม					
6. ท่านได้เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย และการสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่สินค้าของกลุ่ม					

การดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน	ระดับการมีส่วนร่วม				
	5	4	3	2	1
<b>ด้านผลประโยชน์</b>					
1. ท่านได้รับผลประโยชน์จากกลุ่มในฐานะสมาชิก					
2. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น					
3. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีความรู้เกี่ยวกับการผลิต/ การแปรรูปเพิ่มขึ้น					
4. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านมีอาชีพ เพื่อเพิ่มรายได้แก่ ครอบครัว					
5. การรับผลประโยชน์ทำให้ท่านเป็นที่นับถือของคนในชุมชน มากขึ้น					
<b>ด้านการประเมินผล</b>					
1. ท่านได้ติดตามและรับรู้ความก้าวหน้าของกลุ่มอย่าง สม่ำเสมอ					
2. ท่านได้เข้าร่วมประเมินผลการทำงานของกลุ่มในรอบ ปีร่วมกับสมาชิกกลุ่มท่านอื่นๆ					
3. ท่านได้เข้าร่วมการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้นำและ คณะกรรมการกลุ่ม					
4. ท่านได้รับการประเมินผลการปฏิบัติงานในฐานะสมาชิก กลุ่ม					
5. ท่านได้เข้าร่วมในการวางแผนการติดตามของกลุ่ม วิสาหกิจในปีการผลิตต่อไป					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะหรือแนวทางการแก้ไข การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่ม  
วิสาหกิจชุมชน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน

1. ด้านการวางแผนและการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

2. ด้านการผลิตและการตลาด

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

3. ด้านผลประโยชน์

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

4. ด้านการประเมินผล

ปัญหา/อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

